

**فتاوى الحج والعمرة والزيارة
(الجمعية)**

**Қажылық, умра және
зияратқа қатысты пәтуалар**

Қажылық, умра және зияратқа қатысты пәтуалар

Умра жасаушылардың оған (пәтуаларға) деген қажеті артып кеткен.¹

Ислам мазмұнын тілдер арқылы жеткізу қызметы қауымдастығының ғылыми комитеті.

Біріншіден: Жалпы пәтуалар

Сұрақ: Әкем банктен қарызға алынған ақшамен умра жасай ала ма?

Жауап: Қажылықты немесе умраны өзі үшін болсын, басқалар үшін болсын өтегісі келген адам, бұл ғибадаттарға таза (рұқсат етілген, адал) қаражат таңдауы тиіс. Себебі, Аллаһ Тағала – (Мұнтаздай) Таза, әрі Тек Таза нәрсені ғана қабыл етеді.

Ал банк немесе басқа жақтардан пайызбен қарыз алуға рұқсат етілмейді. Өйткені бұл — өсімқорлық (риба), ал Пайғамбарымыз (ﷺ) өсім жеушіге, оны беруші, жазушы және оған куә болушыларға лағынет айтып: «Олардың бәрі бірдей (күнәда)», – деген. Харам жолмен табылған нәрсе — дұғаның кері қайтарылуына және амалдың қабыл етілмеуіне себеп болады. Ал егер қарыз пайызсыз болса, онда күнә жоқ.

¹ Бұл еңбек Сауд Арабиясы Патшалығындағы Пәтуа бойынша Тұрақты комиссияның пәтуалар жинағынан іріктеліп алынған. Сұрақтар жағдайға байланысты барынша сай етіп ықшамдалған.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Екінші топтама (10/353)

Сұрақ: Умраны бірнеше рет жасап, Меккеде қырық күн болмаған кісіге (парыз) умрасын қайтадан жасау міндет пе?

Жауап: Балиғат жасына жеткен, жағдайы бар кісіге умраны өмірінде бір-ақ мәрте жасау міндет. Ал бірден көп умра жасау — сүннет. Умра кез келген уақытта жасалуы мүмкін, оның шектеулі уақыты жоқ.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Екінші топтама (10/20)

Сұрақ: Умраны жыл бойында кез келген уақытта жасауға бола ма?

Жауап: Умраны жыл бойы, барлық күндері, тіпті қажылық айларында да жасауға болады. Кімде-кім қажылық айларында умра жасап, одан кейін қажылықты орындаса, ол умрадан қажылыққа дейінгі уақыт аралығында "мутамааттиғ"; ал егер ол умраны қажылықпен бірге орындаса - "қарин" (қажылық пен умраны қосып жасаушы) болып саналады. Мекке қаласының тұрақты тұрғыны болмаса, әрбір мутамааттиғ немесе қаринның сойылатын құрбандығы болу тиіс. Ал егер зұл-хижжа айының Ташриқ күндерінен кейін умра жасаса, құлшылығы дұрыс, сондай-ақ оған құрбандық шалу міндет емес.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Бірінші топтама (11/316)

Сұрақ: Бір адамның парыз қажылығын өтемей тұрып, умрасы дұрыс ма?

Жауап: Иә, (кез келген) адам парыз қажылығын өтемей тұрып умра жасай алады. Себебі Пайғамбарымыз (ﷺ) және оның сахабалары парыз қажылықтарын өтемей тұрып умра жасаған.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Бірінші топтама (11/318).

Сұрақ: Бір жыл ішінде умраны бірнеше рет қайталап орындаудың үкімі қандай?

Жауап: Дұрыс көзқарас бойынша, умраны бір жыл ішінде бірнеше рет қайталап жасауға болады, өйткені Пайғамбарымыз(ﷺ):

«العمره إلى العمرة كفارة لما بينهما، والحج المبرور ليس له جزاء إلا الجنة»

«Умра умраға дейінгі аралық (кіші) күнәларды шаяды, ал "мабрур" (қабыл болған) қажылықтың жәннаттан басқа қайтарымы жоқ», - деген. Хадистің дұрыстығы келісілген.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Бірінші топтама (11/334)

Сұрақ: Кейбір адамдар қажылыққа келіп, «таматтуғ» умрасын орындап болған соң, әкесі немесе анасы атынан умра жасағысы келеді. Бұл жағдайда не істеу керек?

Жауап: Кімде-кім қажылыққа дейін "мутамааттиғ" болуға ниеттеніп, умра үшін ихрамға кірсе, умрасын өтегеннен кейін ол үшін ең жақсысы – Меккеде қалып, қажылық уақыты келгенше күтуі. Қажылық уақыты келгенде, қажылық үшін ихрамға кіріп, қажылығын орындау. Қажылыққа дейін қайтадан умра жасау – мұстахаб (ұнамды) емес . Ал егер ол қажылықты орындап болған соң, (етеккірі себепті умра жасай алмаған әйелдерге) Тәнғим немесе басқа харам аймағынан тыс бір жерден жаңа умра жасауға шықса – оған ешқандай әбестік жоқ. Егер содан кейін қайтыс болған әкесіне, анасына, қартайған немесе емделуі үміт етілмейтін дертке шалдығып, қажылық пен умра жасауға шамасы келмейтін басқа біреуге арнап орындаса – ешқандай күнә жоқ (мұндай умраларда кейбір келіспеушіліктер бар, әсілі Пайғамбарымыз (ﷺ) және сахабалар олай жасамаған). Ал болады дегендер – Пайғамбарымыздың (ﷺ) жалпы айтылған мына сөздеріне сүйенеді:

«العمره إلى العمرة كفارة لما بينهما والحج المبرور ليس له جزاء إلا الجنة»

«Умра (алдынғы) умрадан болған аралықтағы (кіші) күнәларды шаяды. Ал мабрур (қабыл болған) қажылықтың жәннаттан басқа қайтарымы жоқ» Дұрыстығы бірауыздан келісілген

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Екінші топтамасы (10/117)

Сұрақ: Бірнеше умра жасаған адамның үкімі қандай? Сондай-ақ, әрбір умрада ихрамға кіру үшін Тәнғимге бару дұрыс па?

Жауап: Қысқа мерзімге Меккеге келген адамның бірнеше умра жасауы – Пайғамбарымыздың (ﷺ) да, сахабалардың (Алла оларға разы болсын) ұстанған жолынан емес. Егер бұл амал абзал болса,оны бірінші болып солар жасар еді. Шариғат бойынша, Меккеге келген кісіге қажылық немесе умра рәсімін орындап болған соң, көбірек тауап жасау, Құран оқу, намаз оқу, садақа беру және басқа құлшылық түрлерін көбейткен абзал. Егер адам өзі үшін немесе умра жасауға рұқсат етілген басқалар үшін – мысалы, қайтыс болған немесе жасы үлкен, не жазылуы үмітсіз ауруға шалдыққан адамдар үшін – умра жасаса, сонымен қатар, бұл өзіне де, басқа адамдарға да – әсіресе, халық тығыз жиналған кездерде – қиындық тудырмаса, онда оқасы жоқ. Пайғамбарымыз (ﷺ) мына сөзіне сай:

«العمره إلى العمرة كفارة لما بينهما، والحج المبرور ليس له جزاء إلا الجنة»

«(Кейінгі) Умра (алдыңғы) умрадан болған аралықтағы (кіші) күнәларды шаяды. Ал мабрур (қабыл болған) қажылықтың

жәннаттан басқа қайтарымы жоқ», - деген сөзі бойынша, бірнеше умра жасаудың оқасы жоқ. Сондай-ақ, қажылығын өтеп болған Айша (Аллаһ оған разы болсын) умраға рұқсат сұрағанда, Пайғамбарымыз (ﷺ) оған Тәнғимнен умра жасауды бұйырғаны дәлелденген.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – екінші топтама (10/355)

Екіншіден: Миқаттар туралы пәтуалар

Сұрақ: Егер адам қажылық немесе умра жасау ниетінде болып, оған ұшақта ихрам кию қиындық тудырса, сондай-ақ миқат шамасын білмесе, оған ихрамға кіруді Жиддаға (Джидда қаласына) барғанына дейін кешіктіруге бола ма?

Жауап: Егер бір адам ұшақта болып, қажылық немесе умра жасауды қаласа, үйінде ғұсыл алып, қажет болса (ниет етпей) изар (белден төмен орайтын мата) және рида (үстіне жамылатын мата) киюіне болады. Миқат шекарасына жақындап қалғанда, ол қажылық немесе умраға (ниеттеніп), ихрам хәліне кіреді, бұл оған қиындық туғызбайды. Миқаттың қайда екендігін білмеген жжағдайда, оны ұшақтың капитаны, көмекшілері, қызметкерлерінен немесе тәжірибесі бар (сенімді) жолаушылардан сұрау керек.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – бірінші топтама (11/153)

Сұрақ: Ұшақпен сапар шегіп, умра жасағысы келетін адам, ихрам кимей-ақ, тек умраға ниет етіп, тәлбие айтуына бола ма? Өйткені ол алдымен Джидда қаласында кейбір жұмыстарын бітіріп алғысы келеді, содан кейін ғана сол жақтан ихрамға кіріп, умра орындауға бармақ. Бұл жағдайда оған не істеу керек?

Жауап: Егер адам сапарға қажылық немесе умра ниетімен шықса, оған миқат шекарасынан ихрамсыз өтуіне болмайды. Миқатқа жеткенде, ол қажылық немесе умра үшін ихрам хәліне кіріп, тігілген киімін шешуге және ихрам кезінде тыйым салынған нәрселерден бас тартуға міндетті.

Демек, саған жоғарыдағы сұрақта айтылған нәрселерді, шарифат үкіміне қайшы келгені үшін жасауға болмайды. Алайда, Джиддаға ихрамсыз барып, шаруаларын бітіргеннен кейін, миқатқа қайта оралып, сол жерден қажылық немесе умра үшін ихрамға кіруіне тыйым жоқ.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – екінші топтама (10/ 81)

Сұрақ: Қажылық немесе умра жасаушы адам Джидда әуежайына қонғанымен, Мәдина

қаласына барып, сол жақтағы Әбәр-Али (Зұл-Хулайфа) миқатынан ихрам хәліне кірсе, дұрыс бола ма?

Егер қажылық өтеуші Джидда әуежайына қонып, одан кейін қажылықтан бұрын Мәдинаға барғысы келсе, сосын Мәдинаға зияратын аяқтағаннан кейін Меккеге қажылық немесе умра жасау үшін қайтар болса, мәдиналықтардың миқаты — Зұл-Хуләйфадан (Әбәр Али) ихрамға кіруі тиіс. Өйткені бұл жағдайда ол Мәдина тұрғындарының үкімінде болады. Бұл — Пайғамбарымыздың (ﷺ) миқаттар жайлы хадисіне сүйене отырып айтылған үкім.

«هن لهم ولمن أتى عليهن من غير أهلهن ممن أراد الحج أو العمرة»

«Олар (яғни миқаттар) сол аймақтардың тұрғындары үшін және солар арқылы (Меккеге) келуші, қажылық немесе умра жасамақшы болған басқа да адамдар үшін белгіленген». Хадистің дұрыстығы (сахих екендігі) бірауыздан келісілген.

Тұрақты комитеттің пәтуалары - Екінші топтама (10/ 94)

Сұрақ:

Бір адам кезкелген айдың жұма күні умра жасап, басқа бір аймаққа барса, сөйтіп, екі-үш күннен кейін Меккеге қайтып келіп, екінші

умра жасағысы келсе, оған екінші умраны ихрам киімін кимей орындауына бола ма?

Жауап: Кімде-кім умра жасау ниетінде болса, оған міндетті түрде Меккеге барарда өтетін миқаттан ихрам хәліне (толық шарттарымен) кіру керек. Миқаттан ихрамға кірмей өтуіне болмайды, өйткені Пайғамбарымыз (ﷺ) қажылық немесе умра жасау үшін осы миқаттарды белгілеген. Бұл ереже бір-екі немесе одан көп умра жасаған адамға да қатысты. Ал егер адам миқат аймағының ішінде болса, ниетін еткен жерінде ихрамға кіре алады. Бірақ Меккеде болса, ол ең алдымен Меккенің (әл-Харам шекарасы) сыртына шығып, сол жерде ихрамға кіруі керек. Бұл Пайғамбардың (ﷺ) Айшаға (Аллаһ оған разы болсын) берген бұйрығы бойынша жасаған әрекетіне ұқсайды.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – екінші топтама (10/ 354)

Сұрақ: Өзі үшін умра жасаған соң, әкесі атынан умра жасаған адамның; егер ол әкесінің умрасын Меккедегі ихрам орны – Танғимнен бастап жасаса, оның үкімі қандай,

Жауап: Егер өзіңізге умра жасап, ихрамнан шыққан соң, (қайтыс болған немесе умра жасауға шамасы келмейтін) әкеңіз үшін умра жасамақшы болсаңыз – онда Меккенің сыртындағы "хил" (харамнан тыс жер)

аймағына, мысалы: Танғим сияқты жерге шығып, сол жақтан ихрамға кіріп, умра жасайсыз. Бұл жағдайда Сізге бастапқы миқатқа дейін барып, ихрамға кіру міндетті емес.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – екінші топтама (11/135)

Үшіншіден: Ихрам және ихрам күйінде тыйым салынған нәрселер жайлы пәтуалар

Сұрақ: Егер біреу умра немесе қажылық ниетімен ихрам киіп, кейін оны (ихрамды) бұзса, не істеу керек?

Жауап: Егер адам изар мен рида (ихрам киімін) кигенімен, қажылық немесе умра ниетін жасамаса және тәлбия («Ләббайк Аллаһумма ләббайк...» деп басталатын ниет сөздерін) айтпаған болса, еркі өзінде: қаласа қажылық немесе умра ниетімен ихрам хәліне кіре алады, қаласа — одан бас тарта алады. Егер ол бұрын исламдағы парыз қажылығы мен умрасын орындаған болса, оған ешқандай айып жоқ.

Ал егер ол қажылық немесе умра жасауды ниет етсе (яғни ихрам хәліне кірген болса), оған бұл ниетін бұзуға (ихрам хәлінен шығуға) болмайды. Керісінше, ол ихрамға байланысты құлшылықтарын шарифатқа сай, толық орындауға міндетті. Өйткені Алла Тағала:

(وَأْتَمُوا الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ لِلَّهِ).

{Қажылық пен ұмраны Алла үшін толық орындаңдар} - деген.

Осымен Сізге мына нәрсе айқындалады: қажылық немесе умраға ниет етіп кірген мұсылманға ниетін бұзуға болмайды. Керісінше, ол шариғатта талап етілген (Құран аятындағы) бұйрықты толық орындауы тиіс. Тек бір жағдайда: егер адам ихрамға кірер кезде алдын ала кедергі болатынын сезіп, ихрамнан шығатынын шарт етсе және сондай кедергіге тап болса ғана ихрамнан шыға алады. Өйткені Пайғамбарымыз (ﷺ) «Уа, Алланың Елшісі! Мен қажылық жасағым келеді, бірақ күмәндымын», - деген Дубаға бинт әз-Зубайрға:

«حجّي واشترطي أن محلي حيث حبستني»

"Қажылық жаса және "Менің ихрамнан шығуым мені тоқтатқан (кедергіге ұшыраған) жерімде болады", - деп шарт қой", - деп жауап берген. Хадистің дұрыстығы келісілген.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – бірінші топтама (11/ 166)

Сұрақ: Бір әйел умра үшін ихрам хәліне кірді. Бірақ хайыз (етеккір) келіп, тауап пен сағиды жасай алмады. Кейін үйіне қайтып, ихрамнан шықты. Бұл жағдайда оған не істеу керек? Ал

егер ихрамнан шықпай, сол күйінде қалған болса, оған не істеу міндетті болады?

Жауап: Егер әйел умра үшін ихрамға кіргеннен кейін хайыз (етеккір) көріп, тауап пен сағи жасамай ихрамнан шықса, алайда ол бұл амалдың үкімін білмесе және күйеуі онымен жақындаспаса, хайызы тоқтағаннан кейін ғұсыл алып, умрасын толық орындауы керек. Яғни тауап пен сағи жасап, кейін шашын қысқартады да, ихрамнан шығады. Сондай-ақ, оған ештеңе міндет емес.

Ал егер жыныстық қатынас орын алса, әйелдің умрасы бұзылады. Бірақ ол бәрібір (сол) умрасын толық орындауы тиіс: тауап пен сағи жасап, шашын қысқартады. Сонымен қатар, ол осы бұзылған умраның қазасын өтеуі керек: оның орнына басқа умраға ниет етіп, алғашқы умрасын бастаған миқаттан ихрам халіне кіреді. Сондай-ақ, оған жазасына мал сою міндетті болады. Шалынатын мал алты айдан асқан қой, не бір жастан асқан ешкі болуы тиіс. Ол құрбандық Меккеде сойылып, сол жердің кедейлеріне таратылуы керек.

Ал егер ол (әйел) умра ихрамынан шықпаған болса, онда умрасын толық орындауы керек: тауап-сағи жасап, шашының шетін қысқартады да ихрамнан шығады. Кез келген жағдайда, хайыз (етеккір) умраны бұзбайды.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – бірінші топтама (11/323)

Сұрақ: Қажылық немесе умра үшін ихрам киген кісіге хош иісті сабынды қолдануға бола ма?

Жауап: Қажылық не умра кезінде ихрамда жүрген ер немесе әйелге әтір қолдануға болмайды. Бұл тыйымға хош иісті сабынды қолдану да жатады. Егер адам бұл үкімді біле тұра, хош иісті әдейі қолданса, оған өтем (фидия) беру міндеттеледі. Ал кімде-кім бұл үкімді білмей немесе ұмытып, сабын қолданса, оған ешнәрсе міндеттелмейді. Өйткені Аллаһ Тағала:

(ربنا لا تؤاخذنا إن نسينا أو أخطأنا)،

«Раббымыз! Егер ұмытсақ не қателессек, бізді жазаға тарта көрме» - деген. Сондай-ақ Пайғамбарымыз Мұхаммедтің (ﷺ) сөзінде келгендей:

«رفع عن أمتي الخطأ والنسيان وما استكرهوا عليه».

«Менің үмметімнен қателік, ұмыту және мәжбүрлікпен жасалған амалдар кешірілген».

Тұрақты комитеттің пәтуалары – екінші топтама (10/ 137)

Сұрақ: Харам мешітіне кірмей тұрып дәретханаға бардым және ұмытып, ихрам

киімін аздап басыма қойдымым. Кейін есіме түсіп, оны алып тастадым. Сұрақ: Маған бір нәрсе (кәффарат) жүктеле ме?

Жауап: Егер ихрамдағы кісі тыйым салынған нәрселердің бірін ұмытып істеп қойса, есіне түскен сәтте ол істі тоқтатуға міндетті. Мұндай жағдайда оған күнә жазылмайды және кәффарат беру де қажет емес. Бұған Аллаһ Тағаланың:

(ربنا لا تؤاخذنا إن نسينا أو أخطأنا)

«Раббымыз! Егер ұмытсақ не қателессек, бізді жазалай көрме» - деген сөзі дәлел. Аллаһ Тағала: "Тілектеріңді қабыл еттім», — деді. Бұл Пайғамбарымыз Мұхаммедтің (ﷺ) сахих хадисінде келген. Пайғамбарымыздан (ﷺ) риуаят етілген басқа хадисте:

«عفي لأمتي عن الخطأ والنسيان وما استكرهوا عليه».

«Үмбетімнің қателесіп, ұмытып, және мәжбүрікпен істеген күнәлары (Аллаһ Тағала тарапынан) кешірілді» - делінген.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – екінші топтама (10/149)

Сұрақ: Мен, жұбайым және әпкем үшеуіміз Рамазан айында умра жасадық. Умра кезінде менің бұйрығыммен олар қолғап киді. Бұны шариғат үкімін білмей жасадық. Енді бізге не істеу керек?

Жауап: Егер ихрамдағы әйелдің қолғап киюі шарифат үкімін білмегендіктен болса, онда оған ешнәрсе міндеттелмейді. Бірақ егер ол ихрам кезінде бұл істің дұрыс еместігін білсе, онда қолғапты дереу шешуі міндет болады.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – екінші топтама (10/ 156)

Сұрақ: Әйелім екеуміз умра үшін ихрам хәліне кірдік. Бірақ ихрамға кіргеннен кейін әйелімнің етеккірі келді. Шарифат үкімін білмегендіктен, мен ихрам хәлінен шығып, ихрам киімін шештім. Сөйтіп, біз Меккеге бармадық. Ал биылғы Рамазан айында әйеліммен Аллаһтың қалауымен қайта умра жасадық. Енді Сізден шарифат үкімін және қазір бізге не істеу керектігін түсіндіріп беруіңізді сұраймыз.

Жауап: Сіздерге умраны толық орындау және оны бұзбау уәжіп болған. Сіздердің ихрамдағы ниеттеріңізді бұзуларыңыз және кәдімгі киім киюлеріңіз мәселеге әсер етпейді, себебі ихрам халдеріңіз сақталып қалады. Сондықтан, кейін жасаған умраларыңыз – алдында бастаған умраның жалғасы болып есептеледі. Егер осы умраны орындамай тұрып, яғни екі ихрам аралығында жыныстық қатынаста болсаңыздар, онда сіздерге: жаңадан умра жасау: бірінші умраға кірген миқаттан

ихрам хәліне кіру қажет. Сонымен бірге, әрқайсыңызға бір қой шалу уәжіп болады. Қой Меккеде сойылып, оның еті әл-Харамның мұқтаж тұрғындарына таратылуы тиіс.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – екінші топтама (10/384)

Сұрақ: Тігін машинамен тігіліп, (белбеу, әмиян тәрізді) былғары белдік, сондай-ақ тігілген аяқ киім киюдың үкімі қандай?

Жауап: Қажылық немесе умраға ихрам киген адамға тігілген белдік пен аяқ киім (тәпішке) киюге рұқсат етіледі.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Бірінші топтама (11/ 170)

Сұрақ: Мен Әбаар Алиден (Зуль-Хулейфа) ихрамға кірдім. Сөйтіп, Меккеге бара жатқан жолда қатты шаршап, қызуым көтерілді. Сол себепті ұйықтап қалып, басымды жауып қойдым. Бұл үшін маған не істеу керек?

Жауап: Сізге фидия, яғни үш амалдың бірін орындау өтеуіңіз қажет: 1. Үш күн ораза ұстау. 2. Алты мұқтаж адамға тамақ беру. 3. Немесе Харам аумағында (Меккеде) бір қой сою.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Бірінші топтама (11/181)

Сұрақ: Аяққа шұлық (жорап) киюге және онымен тауап жасауға рұқсат па? Шұлықтар «тігілген киім» болып санала ма?

Жауап: Ер адамға қажылық немесе умра ихрамында жүрген кезде шұлық (жорап) киюге болмайды. Алайда, егер ол ауру сияқты себеппен шұлық киюге мәжбүр болса, киюіне рұқсат етіледі. Бірақ бұл үшін өтемақы (фидия) беруі қажет. Өтемақы түрлері: 1. Үш күн ораза ұстау; 2. Алты мұқтаж адамға тамақ беру (әр адамға шамамен жарты сағ (1,5кг) құрма немесе соған ұқсас азық); 3. Немесе бір қой сою. (Бұл үкім — ер кісілерге қатысты. Әйелдерге ихрамда шұлық киюге болады).

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Бірінші топтама (11/ 183)

Сұрақ: Ихрамдағы адамға салқындау мақсатында шомылуға рұқсат па? Рұқсат болса, не үшін?

Жауап: Мұсылман адамға, егер ауа райы ыстық болса, салқындау мақсатында бүкіл денесін жууға рұқсат етіледі. Бұл — оған қажылық не умра сияқты ғибадатты орындауға сергектік береді. Алайда, жуыну кезінде денесінен шаш немесе терісі түсіп кетпеуін барынша қадағалау керек.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Бірінші топтама (11/ 184)

Сұрақ: Егер ихрамдағы адам көлігімен ағаш немесе шөпті басып кетсе, оған бірнәрсе (өтеу) керек пе?

Жауап: Ихрамдағы кісі әл-Харам аумағынан тыс жерде ағаш немесе шөп басып кетсе, оған ешқандай құн (заттың бағасы) төлеу қажет емес. Тек ол нәрсе біреудің жеке меншігі болса ғана, әлгі заттың құны иесіне төленеді. Ал егер ол әл-Харам аймағындағы ағаш немесе шөпті басып, ол біреудің жекеменшігі болса, құнын иесіне төлеуі қажет. Егер бұл ағаш немесе шөптің иесіз болмаса, оған ештеңе жүктелмейді. Бірақ ол бұл нәрселерді әдейі қылмауы керек, себебі Пайғамбарымыз ﷺ мұндай әрекеттерден қайтарған.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Бірінші топтама (11/ 185)

Сұрақ: Ерлер мен әйелдерге қажылық немесе умра кезінде бір ихрам киімін басқа ихрам киіміне ауыстыруға бола ма?

Жауап: Қажылық немесе умраны ниет еткен ихрам хәліндегі адамға ихрам киімін басқа ихрам киіміне ауыстыруға болады және бұл өзгерту қажылық немесе умра ихрамына әсер етпейді.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Бірінші топтама (11/ 185)

Сұрақ: Қағбаның мүлтәзамында (қара тас пен Қағба есігінің арасында) дұға жасап, Қағбаға жабысып тұрғанымда, қолым Қағбаның үстіндегі әтір жағылған бөлігіне тиіп кетті. Сол әтірді байқамай денеме, шашыма және киіміме жағып алдым. Кейін дәрет алып, оны барынша кетірдім. Бұл жағдайда ихрамдағы кісіге әтір жағудың үкімі не?

Жауап: Қолыңыздың Қағбадағы әтірге байқаусыз тиюі, содан кейін сол әтірді денеңізге, шашыңызға және киіміңізге жағуыңыз ихрам кезінде тыйым салынған амал болғандықтан, кәффарат (өтем) беруіңіз қажет. Ол кәффарат: 1. Үш күн ораза ұстау. 2. Немесе алты пақырға жарты сағ (шамамен 1,5–2 кг) мөлшерінде азық беру. 3. Немесе бір қой сою. Алайда, егер сіз бұл үкімді білмесеңіз немесе ұмытып істеп қойсаңыз, сізге ештеңе жүктелмейді, яғни құн төлеудің қажеті жоқ.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Бірінші топтама (11/186)

Сұрақ: Бір әйел үш рет ұмра жасаған. Умра кезінде ниқаб (бурка) киіп, оның үстіне кейде жеңіл жамылғы түсірсе, кейде оны көтеріп жүрген. Ол (әйел) қажылықта, ихрам халінде бурқа киюдың тыйым салынғанын білмеген. Қадірлі шейх бұның үкімі қандай?

Жауап: Қажылық немесе умра ихрамында болған әйелге ниқаб киюіне болмайды, яғни бетіне арналған жапқыш — (бурқа) кию тыйым салынған. Алайда, егер айналасында бөтен (махрам емес) ер адамдар болса, қоштасу қажылығы Пайғамбар (ﷺ) әйелдері секілді, жаулығын бетіне түсірсін. Ал сұрақтағы әйел ниқаб үкімін білмей киген болса, оған ешнәрсе жүктелмейді. Өйткені оның "білімсіздік" деген сылатуы (үзірі) бар.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Бірінші топтама (11/194)

Төртінші: Тауафқа қатысты пәтуалар

Сұрақ: Мен умра (кіші қажылық) орындадым... Бірақ умра рәсімдерін толық білмегендіктен, тауафты бастағанда Қара тас тұсынан емес, Йемен бұрышынан ("рукн ямани") бастап кеттім. Бұл — менің умраның рәсімдері мен шарттарын білмегендігімнен болды. Қалған амалдардың бәрін, иншАллаһ, дұрыс орындадым. Құрметті шейх, осы жағдайда ме не істеуім керек?

Жауап: Сұрақ қоюшының тауафты Йемен бұрышынан бастауы — қате, өйткені тауаф Қара тастан басталуы керек. Бұл - бірінші айналымға қосымша, артық әрекет болып саналады. Алайда, ол жетінші айналымды толық жасап, Қара тастың тұсында аяқтаған

болса, бұл қателік тауафтың дұрыстығына әсер етпейді.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Екінші топтама (10/ 210)

Сұрақ: Тауаф кезінде он иықты ашып жүру (идтибағ) сүннет пе? Егер біреу оны ұмытып кетсе, не істеу керек? Қара тасты сүю «Бисмилләһи, уаллаһу әкбар» деп айтудың орнын баса ма? Ұмытып, осы сөздерді тастап кеткен және қара тасты сүюмен шектелген кісі не істейді? Егер ол айтуды қара тастан алыстаған кезде есіне түсіріп, мақамға бара жатқан кезінде ғана айтса, үкім қандай болады?

Жауап: Идтибағ (он иықты ашу) деп — ихрам киген адамның ихрамның үстінгі бөлігі - риданың бір шетін оң қолтықтың астынан өткізіп, екінші шетін сол иығына тастауын айтады. Бұл кезде оның оң иығы мен қолы ашық болады. Бұл амал — сүннет, сондай-ақ, Меккеге келгендегі алғашқы тауафта (қудум тауафында), яғни тамәттуғ қажылығының умрасы немесе Қиран және ифрад қажылығында ғана жасалады. Кімде-кім идтибақты орындамаса, оған ештеңе жүктелмейді, өйткені бұл — уәжіп емес, сүннет амал.

Тауафтың басында «Аллаһу әкбар» деп айту мен «Бисмилләһ» деуді қалдырып кеткен

адамға ештеңе жүктелмейді, өйткені тауаф пен сағидегі тәкбір, зікір және дұғалар барлығы сүннет амалдарынан, уәжіп емес. Амалдың дұрыстығы үшін ең маңыздысы — тауаф пен сағиді ниетпен бастау. Сол уәжіп болып табылады.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Екінші топтама (10/210)

Сұрақ: Тауаф кезінде мен кішкентай қызымды көтеріп жүремін, ол жөргек (памперс) киеді. Мен тауафтың бұл жағдайда дұрыс емес екенін естідім, өйткені жөргекке көбіне зәр тиеді дейді. Құрметті шейх сізден осыған қатысты үкімді білгім келеді.

Жауап: Тауаф жасаушыға, оның денесі немесе киіміне ешқандай нәжіс тимеу шартымен, жөргек (памперс) киген баланы көтеріп тауаф жасауына болады. Сол сияқты онымен намаз оқыса да болады.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Екінші топтама (10/236)

Сұрақ: Әйелге етеккір кезінде тауаф жасауына бола ма?

Жауап: Әйел кісіге етеккір (хайыз) кезінде Қағбаны тауаф етуіне болмайды. Тек тазарып, ғұсыл алғаннан кейін ғана тауаф жасай алады. Бұл — Пайғамбарымыздың ﷺ Айша анамызға

етеккірі келген кезінде айтқан сөзіне негізделген:

«لا تطوفي بالبیت حتی تطهري»

«Тазармайынша, Үйді (Қағбаны) тауаф етпе!» - деп айтқан сөзіне негізделген.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Екінші топтама (10/249)

Сұрақ: Әйел адамның тауаф пен сағиды жалғыз өзі орындап, күйеуі немесе махрамы оны харамда күтіп тұрса, яғни тауаф пен сағиде қасында болмаса, бірақ умрасының біткенін күтіп тұрса, бұлай жасау дұрыс па?

Жауап: Әйел адамның тауаф жасауы үшін қасында махрамы болуы шарт емес. Тауаф пен сағиды өзі жеке орындай алады. Шариғатта әйел үшін махрамның болуы тек сапарға шығу кезінде шарт етіледі — яғни умраға немесе басқа сапарға бара жатқанда махраммен шығуы керек.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Екінші топтама (10/353)

Сұрақ: Қажыдағы адам Қағбаны тауаф жасап жүргенде, мысалы, бесінші айналымда болғанда намазға қамат айтылса, ол намаз оқып, кейін тауафына қайтып келсе, бесінші айналымы үзілген жерден жалғастыруы дұрыс

бола ма, әлде ол бесінші айналымды қайтадан, яғни қара тастан бастау керек пе?

Жауап: Дұрысы, бесінші айналымы бұзылмайды. Керісінше, адам тауафын аяқтаған жерінен жалғастырады, яғни намазды имаммен бірге оқып болғаннан кейін, бесінші айналымды тоқтаған жерінен бастап толықтырады.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Бірінші топтама (11/230)

Сұрақ: Қара тас көктен түсірілді ме, әлде ол басқа тастар секілді ме?

Жауап: Қара тасты Аллаһ Тағала ерекшелеп, шарифатта оны бізге сүюді және қол тигізуді бұйырған. АллаТағала Қара тастың Қағба бұрышында болғанын қалап, оны бізге намазда жүзімізді бағыттау орны қылды. Қара тасты тауаф жасайтындарға сүюді және ұстауды, ал оған шамасы келмесе оның алдына келгенде такбир айтып, оған ишарат етуді бұйырды. Имам Тирмизиден келген хадисте "қара тас жәннаттан түскен тас" делінгенімен, бұл хадистің иснадында (жеткізушілер тізбегінде) әлсіздік бар.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Бірінші топтама (11/128)

Сұрақ: Қасиетті Қағбаны қажылық немесе умра кезінде сүйеге бола ма, әлде ол тыйым салынған амал ма?

Жауап: Шариғатта бекітілгені - Қағбаны емес, қара тасты сүйю. Пайғамбарымыздың (ﷺ) қара тасты ғана сүйгені бекітілген. Ал Қағбаның басқа бөліктерін сүйю туралы ешқандай дәлел келмеген.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Бірінші топтама (11/228)

Сұрақ: Әйелге айналасында бөтен ер кісілердің бола тұрып (бөтен адамдармен жағаласып) Қара тасты сүйюі дұрыс па?

Жауап: Қара тасты тауаф кезінде адамдарды ығыстырып, зиян келтірмеуге мүмкіндік болып сүйю - сүннет муаккада. Бұл Пайғамбарымыздың (ﷺ) сүннетіне ілесу болып табылады. Бірақ егер тасқа жету үшін адамдарды ығыстырып, оларға зиян келтірмеу мүмкін болмаса, оны қойып, тек оған қолмен ишарат етумен шектеледі. Өйткені әйел адам әурет саналады. Адамдармен кептелісу ерлерге бекітілмесе, одан бұрын әйелдерге де бекітілмеген. Сондай-ақ, әйелдің Қара тасты сүйіп қоюы үшін бет-жүзін ашу орынсыз болады, өткені мұндай жағдайларда оны бөтен адамдардың көруі мүмкін.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Бірінші топтама (11/129)

Сұрақ: Қажы немесе умра жасаушы Қағбаны тауаф жасап жүрген кезде Исмайл алайһис-сәләмның хижрі (яғни, Қағбаға қосылмай қалған жері) ішіне кірсе бола ма?

Жауап: Қажылық, умра немесе нәпіл тауаф кезінде тауаф жасап жүрген адамның Хижр Исмайлге кіруіне рұқсат етілмейді, өйткені Хижр Исмайл Қағбаның бір бөлігі, ол туралы Аллаһ Тағала:

(وليطوفوا بالبيت العتيق)

{...және ежелгі Үйді / Қағбаны / тәуап етсін}, - деген. Имам Муслим және басқалар риуаят еткен хадисте, Айша (Аллаһ оған разы болсын) былай деген:

«سألت رسول الله صلى الله عليه وسلم عن الحجر، فقال: "هو من البيت" || ، وفي لفظ قالت: إني نذرت أن أصلي في البيت، قال:

"Мен (Айша анамыз) Аллаһ Елшісінен (ﷺ) Хижр (Қағбаның жаныдағы жартылай дөңгелек бөлігін) туралы сұрадым. Ол: «Оның – Үйдің (Қағбаның) бір бөлігі», – деп жауап берді". Тағы бір риуаятта: Айша (Аллаһ оған разы болсын) айтты: "Мен Қағбаның ішінде намаз оқимын деп нәзір еткен едім. Сонда Пайғамбар (ﷺ):

«صلي في الحجر، فإن الحجر من البيت» .

«Хижрде оқы, өйткені ол – Үйден (яғни Қағбаның бір бөлігі)», – деді".

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Бірінші топтама (11/233)

«Бесінші: Сағи (Сафа мен Мәруа арасындағы жүру) туралы пәтуалар»

Сұрақ: Сафа мен Мәруа арасындағы сағиде екі жасыл шамның (жасыл белгі) арасында жүгіру мәселесіне қатысты: мен қажылық пен умраға арналған фикһ кітаптарынан әйелдерге жүгіруге тыйым салынғаны туралы ешнәрсе таппадым. Ал бірде теледидардан бір ғалымның: «Әйелдер сағиде жүгірмейді, бұл тек ерлерге қатысты, себебі бұл – әйел үшін абзалырақ әрі жүгіру кезінде олардың дене бітімі көрінуі мүмкін» дегенін естідім. Алайда, бұл сөзіне ол ешбір дәлел келтірмеді. Сол кезде ішімнен: егер бұл оның жеке пікірі болса, онда (жүгіру) - Хажар (Аллаһ оған разы болсын) басталған сүннет қой дедім. Дегенмен, Аллаға шүкір, мен көзқарас пен дәлелді ажырата аламын, әрі шүкіршілік, мүміндердің әмірі Әли (Аллаһ оған разы болсын) айтқандай, дін жеке пікірге негізделмейді. Осыны түсіндіре кетсеңіз, Аллаһ сізге береке берсін.

Жауап: Имам Ибн әл-Мүнзир айтты: «Ғалымдар Қағбаны тауап еткенде және Сафа мен Мәруа арасында сағи жасағанда әйелдерге

рамл (жүгіру) міндетті емес, сондай-ақ иықты ашу идтибағ (он иықты ашу) да жоқ дегенге бір ауыздан келіскен. Себебі бұл екі амал: рамл мен идтибақтың мәні — ерлікті, қайраттылықты көрсету, ал бұл әйелдерге арналмаған. Әйелдер үшін керісінше — ұят пен жабық болу (хижаб) көзделеді. Ал рамл мен идтибағ — дененің ашылуына себеп болатын әрекеттер, сондықтан олар әйелдерге тиісті емес».

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Бірінші топтама (11/226)

«Алтыншы: Умрадан (ихрам хәлінен шығу) туралы пәтуалар»

Сұрақ: Кімде-кім осы аптада умра жасап, шашын қырса (бәкімен алдырса), сөйтіп келесі аптада тағы умра жасамақшы болып, бірақ оның шашы әлі өспесе немесе өте қысқа болса, не істеуі керек?

Жауап: Кімде-кім умра немесе қажылық жасаса, оған шашын қыру немесе қысқарту уәжіп болады. Егер басында мүлде шаш болмаса, бұл уәжіп мойынан түседі әрі оның қажылығы немесе умрасы дұрыс болып есептеледі.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Бірінші топтама (11/327)

Сұрақ: Біт топ кісі умра жасауға барды. Рәсімдерді толық орындап, олардың бірі басқалардың шашын ала бастады. Кейіннен олардың бірі оның шашын алды. Осылай барлығы ихрам хәлінен шықты. Бұның үкімі қандай?

Жауап: Егер ихрамдағы адам ихрамнан шықпақшы болған басқа адамның шашын алып берсе — бұл амалда ешқандай айып жоқ; өйткені шаш алу рұқсат етілген.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Екінші топтама (10/146)

Сұрақ: Қажылық пен умрада шашты қырудың дұрыс үлгісі туралы бізге түсіндіріп берсеңіз: бұл ұстарамен қыру ма, әлде машинкамен (электр құралымен) қырса да бола ма? Немесе ұстарамен қыру машинкамен қырудан артық па, әлде екеуі бірдей ме?

Жауап: Қай құралмен болса да, маңыздысы - шашты қыру немесе қысқарту әрекетінің орындалуы, істің есепке алынуы - оның нәтижесімен. Алайда қыру – ең жақсы амал болып саналады. Қыру – шашты ұстарамен немесе басқа құралдармен түгелдей алып тастау. Пайғамбарымыздан ﷺ жеткен хадисте, ол шашын қырғандарға үш рет кешірім мен рахмет тілесе, ал шашын қысқартқандарға бір-ақ рет дұға жасаған.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Екінші топтама (10/201)

Сұрақ: Егер Джидда тұрғыны умра жасаған соң шашын Джиддада алса, бұл әрекеттің үкімі қандай?

Жауап: Қажылық немесе умра жасаушыға, шашын Харам аймағында немесе сыртында да алуына болады. Алайда, умрадағы адам ихрам хәлінен тек басын қырып немесе шашын қысқартқаннан кейін ғана шыға алады. Ал қажылықта, егер адам жамаратқа тас лақтырып, тәуаф пен сағиды істесе, оған әйелімен жақындасу тек шашын қырып немесе қысқартқан соң ғана рұқсат етіледі.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Екінші топтама (10/203)

Сұрақ: Бір адам Джидда қаласына келіп, келесі күні туыстарымен бірге өміріндегі алғашқы умра қажылығын орындауға барады. Умраның барлық рәсімдерін (тауаф және сағи) орындап болған соң, серігі оған: “Шашымызды бәкімен қырқамыз ба, әлде қысқартамыз ба?” — деп сұрайды. Ол: “Үйде аламыз”, — дейді. Алайда үйге қайтқан соң шаш қыруды ұмытып, ихрам киімдерін шешіп тастайды. Бұл жағдайда не істеу керек? Аллаһ сізге сауаптан жазсын.

Жауап: Кімде-кім умрасында тауаф пен сағидан кейін ұмытып, шашты қырмай немесе қысқартпай ихрам киімін шешіп, күнделікті киімін киіп қойса, есіне түскен кезде ол дереу сол киімін шешіп, қайта ихрам киіп, содан кейін шашын қырып не қысқартып, қайта күнделікті киімін киюі тиіс. Мұндай жағдайда оған ешқандай төлем немесе күнә жоқ, себебі ол мұны ұмытып жасаған, ал Аллаһ Тағала ұмытқандарды кешіреді.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Екінші топтама (10/206)

***207

Қажыларға аса қажетті болатын пәтуалар¹

Қажылықтың үкімі, орны және біреу атынан қажылық жасау (жолдары).

Сұрақ: Меккенің Ислам әлемі үшін маңызы(орны) қандай?

Жауапт: Аллаһ Тағала Меккені адамдар үшін қайта-қайта оралатын және амандық мекені етті. Ол — қауіпсіз әрі қасиетті аймақ, онда қажылар мен ғалымдар қажылық міндеттерін тыныштық пен амандықта атқарады. Олар Алланың сауабын үміт етіп, азабынан қорқып құлшылық етеді. Меккеде мұсылмандар бір-бірімен танысып, кеңесіп, насихат айтып, дін

¹ Бұл пәтуалар Сауд Арабия Корольдігіндегі Тұрақты Пәтуа Комитетінің пәтуалар жинағынан таңдалып, сұрақтар жағдайға сәйкес ықшамдалған.

мен дүние істері жайында пікір алмасады. Бұл жерде намаздар мен ізгі амалдарға еселенген сауап беріледі.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Бірінші топтама (11/ 8)

Сұрақ: Әкем шамамен 40 жыл бұрын жаяу жүріп, бір рет қажылық жасаған. Жалпы өмірінде екі рет умраға барған. Соңғы умрасын қайтыс боларынан үш жыл алдын жасады. Ол оқу мен жазуды білмеген кісі еді. Мен оның қажылықты қалай орындағанын білмеймін. Мен оған (қайтадан) қажылық жасап беруім керек пе? Осы жөнінде сіздің пікіріңіз қандай, құрметті (ұстаз)?

Жауап: Қажылық өмірде бір-ақ рет орындау – парыз. Негізінде қажылық амалдары мен рәсімдері орындалғаннан соң, (күмәндәнбай) дұрыс орындалды деп сену керек. Сондықтан қажылықты қайта орындау міндетті емес. Бірақ егер сіз әкеңіздің атынан тағы қажылық жасасаңыз, ол – нәпіл қажылық болады. Егер Аллаһ Тағала қабыл етсе, бұл амал үшін сізге де, әкеңізге де үлкен сауап жазылады.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Бірінші топтама (11/15)

Сұрақ: Әйелдің күйеуінің рұқсатынсыз парыз қажылыққа баруының үкімі қандай?

Жауап: Егер мүмкіндікке қатысты шарттар толық болса, қажылықтың орындалуы міндет болады және бұл шарттарға күйеуінің рұқсаты кірмейді. Бұл жағдайда күйеуіне қажылыққа баруына тыйым жасауы дұрыс емес. Керісінше ол әйеліне бұл парызды орындауына көмек көрсеткені жөн.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Бірінші топтама (11/20)

Сұрақ: Тұрмыстағы әйелдің күйеуінің разылығын (келісімін) алмай, бірақ өз ағаларымен бірге қажылыққа баруы дұрыс па?

Жауап: Әйелдің қажылыққа баруына күйеуінен рұқсатын алуы керек. Тек парыз қажылық болса ғана күйеуінің рұқсатынсыз барса болады. Бірақ әйелдің қажылық сапарына шығуы үшін міндетті түрде қасында махрамы болуы керек. Ал махрамсыз саяхат қылу — қажылық немесе басқа мақсатта болсын, әйелге рұқсат етілмейді. Бұл туралы Пайғамбарымыз (ﷺ) былай деген:

«لا يحل لامرأة تؤمن بالله واليوم الآخر أن تسافر إلا ومعها ذو محرم»

«Аллаға және ақырет күніне иман келтірген әйелге, махрамсыз сапарға шығуы адал болмайды (яғни рұқсат етілмейді)». Әйелдер тобы (яғни бірнеше әйел бірге сапар шегуі) махрамның орнын баспайды, әрі бұл ереже

парыз қажылыққа да, басқа сапарларға да бірдей қолданылады.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Екінші топтама (10/40)

Сұрақ: Егер мен өзіммен бірге қажылыққа балағатқа жетпеген кішкентай баламды апарғым келсе, оған ихрам кигізіп, қажылық амалдарын оның орнына орындауым керек пе? Әлде оны әдеттегі киімінде қалдырып, балиғат жасына жетпеуі және қажылықтың оған парыз болмауына байланысты ештеңе істемеймін бе?

Жауап: Балиғатқа жетпеген, бірақ дұрыс пен бұрысты ажырата алатын (ақыл-есі толысқан) бала қажылыққа барғысы келсе, оның қамқоршысы оған ихрам киімін кигізіп, ол барлық қажылық рәсімдерін өзі орындайды — миқаттан ихрамға кіруден бастап, қажылықтың соңғы амалдарына дейін. Егер бала тас лақтыруды (жамарат) өзі істей алмаса, орнына қамқоршысы оның лақтырады, әрі балаға ихрам кезінде тыйым салынған нәрселерден сақтануды үйретеді. Ал егер бала мүмәйиз емес (яғни дұрыс пен бұрысты ажырата алмайтын тым кішкентай) болса, оның атынан қамқоршысы қажылық немесе умраға ниет етеді, баланы тауап пен сағиға алып барады, басқа да рәсімдерге қатыстырады және оның орнына тас лақтырады.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Бірінші топтама (11/22)

Сұрақ: Егер (балағатқа жетпеген) бала немесе қыз қажылық парызын өтесе, бұл міндеттерін орындаған болып есептеле ме, әлде бұл тек нәпіл қажылық болып, сауабы ата-анасына жазыла ма?

Жауап: Балиғат жасына жетпегендердің жасаған умрасы немесе қажылығы нәпіл саналып, Исламдағы парыз қажылық пен умраның орнына жүрмейді.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Бірінші топтама (11/23)

Әйел баласы Сауд Арабиясына келіп, қонақ иесі (шақырушы) есебінен қажылық парызын өтеді. Енді сұрайды: қажылыққа өз қалтасынан ешқандай қаражат жұмсамаған жағдайда бұл қажылық Исламдағы парыз қажылықтың орнына жүре ме?

Жауап: Оның қажылыққа ешнәрсе жұмсамағаны немесе аз ғана мөлшерде жұмсап, қажылықтың негізгі шығындарын басқа біреу өтегені – оның қажылығының дұрыстығына әсер етпейді. Сондықтан, қажылығының барлық шарттары, рүкіндері және уәжіптері толық орындалған болса, бұл қажылық; басқа

біреудің қаражатымен болса да, оның мойнындағы парыз қажылығын, түсіреді.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Бірінші топтама (11/34)

Бір елде (аты аталмаған) қажылыққа барғысы келген адам банкке 125 мың ... қаражат салуы керек. Бұл – өте үлкен сумма. Алайда банктер өсімқор (риба) негізінде жұмыс істейді, және бұл елде қажылыққа барудың жалғыз жолы осы. Мұндай жағдайда, материалдық мүмкіндігі бар мұсылманға қажылық парыз ба? Ал егер ол қажылыққа барса, оның қажылығы дұрыс бола ма? Ескеретін жайт — ол осы әрекетімен өсім алушы банктер мен (өсімқорлықты қолдайтын) мемлекетке жәрдемдескен болады?

Жауап: Қажылық – дұрыс. Айтылған жағдай (яғни, ақшаны өсімқор банкке салу талабы) – қажылықты кешіктіруге себеп болмайды, егер адам оны орындауға шамасы келсе.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Бірінші топтама (11/42)

***244

Сұрақ: Харам ақшаға қажылық жасаған адамның үкімі қандай? Мұндай қажылық қабыл ма, әлде қабыл емес пе?

Жауап: Қажылықты харам ақшаға жалу — оның дұрыстығына кедергі болмайды. Бірақ

харам табыс үшін адам күнәға батады. Бұл қажылықтың сауабын азайтады, бірақ қажылықты бұзбайды.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Бірінші топтама (11/43)

***248

Сұрақ: Мен банктен жыл сайын қосылатын пайызбен қарыз алдым. Осындай қарызым бола тұра, қажылыққа баруыма бола ма?

Жауап: Адамның қажылыққа жағдайы болуы, оның парыз болу шарттарының бірі. Егер қажылыққа баруға және банкке төленуі тиіс қарызды өтеуге шамаң жетсе — онда саған қажылық жасау міндетті. Бірақ егер екеуі қатар келіп, екеуін бірдей өтеуге шамаң жетпесе, онда алдымен банкке қарызыңды төлеуің тиіс, ал қажылықты кейінге қалдырасың. Өйткені Алла Тағала:

{وَلِلّٰهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ اِلَيْهِ سَبِيْلًا}

{Аллаһ адамдарға Үйге қажылық жасауды, оның жолына /Қағбаға баруға/ шамасы келгендер үшін міндеттеді} - деген.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Бірінші топтама (11/45)

***253

Сұрақ: Қайтыс болған адам немесе қария үшін (бәдәл) қажылық жасаушы адам, егер алдында өзіне қажылық жасамаған болса және

жасауға да мүмкіндігі болмай, оның біреу үшін орындайтын қажылық қаражаты ғана болса, алдымен өз қажылығын өтей ме, әлде қажылыққа уәкілдік еткендердің қажылығын орындау керек пе?

Жауап: Адамның алдымен өзі үшін қажылық жасамай тұрып, басқа біреудің атынан қажылық жасауына рұқсат етілмейді. Бұл үкімнің негізі – Абдуллаһ ибн Аббас (Аллаһ ол кісіге разы болсын) жеткізген хадиске сүйенеді «أن النبي صلى الله عليه وسلم سمع رجلا يقول: لبيك عن شبرمة، قال: "حجبت عن نفسك؟" قال: لا، قال: "حج عن نفسك، ثم عن شبرمة".

Пайғамбарымыз ﷺ бір адамның: "Ләббайкә 'ан Шубрума" (яғни, "Шубрума атынан қажылық ниетімен келдім") — дегенін естіп:

Пайғамбар ﷺ одан:

— «Өзің үшін қажылық жасадың ба?» — деп сұрады.

Ол: «Жоқ» — деді.

Сонда Пайғамбар ﷺ айтты:

— «Алдымен өзің үшін қажылық жаса, содан кейін Шубрума үшін қажылық жасайсың», - деді.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Бірінші топтама (11/50)

Сұрақ: Қажылық парызын өтеген мұсылман адам, қажылыққа бара алмайтын туыстарының атынан қажылық жасай ала ма?

Жауап: Өзінің парыз қажылығын өтеген мұсылман адам өзінен басқа, кәрілігі, жазылмайтын дерті немесе қайтыс болуы сияқты себептермен қажылығын өзі орындай алмайтын біреудің атынан қажылық жасай алады. Бұған қатысты сахих хадистер дәлел келген. Ал егер қажылық жасай алмай жатқан адам қажылыққа жазылуы үміт етілген ауру, саяси кедергі және жолдың қауіпсіз болмауы секілді уақытша себептермен бара алмай жатса, ол үшін жасалған қажылық жарамсыз есептеледі (қабыл етілмейді).

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Бірінші топтама (11/51)

Сұрақ: Әкем мен анам кедей болғандықтан, оларға қажылық парыз болмай қайтыс болды. Ал мен олардың орнына қажылық жасағым келеді. Енді осыған қатысты шарифат үкімін білгім келеді?

Жауап: Өз атыңыздан қажылық жасаған болсаңыз, Сізге ата-анаңыздың атынан қажылық жасауға болады. Сондай-ақ, олардың орнына қажылыққа бұрын өз атынан қажылық жасаған басқа біреуді жібере аласыз

Бұл — имам Әбу Дәудтың «Сүнән» жинағында Ибн Аббас (Аллаһ ол кісіге разы болсын) жеткізген хадиске сүйенеді. Онда Пайғамбарымыз(ﷺ) бірде :

«سمع رجلا يقول: لبيك عن شبرمة، قال: "من شبرمة؟" قال: أخ لي، أو قريب لي، قال: "حجبت عن نفسك؟" قال: لا، قال: حج عن نفسك، ثم حج عن شبرمة»

Пайғамбар (ﷺ) бір адамның: "Ләббайкә 'ан Шубрума (яғни, "Шубрума атынан қажылық ниетімен келдім) — дегенін естіп: "Әлгі Шубрума деген кім?" — деп сұрайды. Ол кісі: "Менің бауырым немесе туысым" — деді. Пайғамбарымыз (ﷺ): "Өз атыңнан қажылық жасадың ба?" — деп сұрады. Ол: "Жоқ" — деп жауап береді. Сонда Пайғамбарымыз (ﷺ): "Алдымен өз атыңнан қажылық жаса, содан кейін Шубрума үшін қажылық жаса" — деген». Бұл хадисті Имам Ибн Мәжаһ өзiнiң хадистер жинағында риуаят еткен. Имам әл-Бәйһақи: "Бұл хадистің иснады сахих (сенімді) және бұл бапта одан сенімді хадис жоқ" - деген.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Бірінші топтама (11/52)

Сұрақ: Бір адам қажылықты бір-ақ рет орындап, сол қажылықта өз атынан, сондай-ақ әкесі мен анасының атынан қажы бола ала ма?

Жауап: Қайтыс болған немесе қажылыққа шамасы келмейтін тірі адам үшін қажылықта өкілдік етуге (яғни басқа адам атынан қажылық жасауға) болады. Алайда, бір қажылық жасап, оны екі кісіге арнауға болмайды. Демек, бір қажылық - тек бір адамның атынан жарамды. Бірақ, бір кісі өзі үшін қажылығын жасап,

умрасын өтеген болса, оған бір жылда бір кісі үшін қажылық, басқа біреу үшін умра жасауына болады.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Бірінші топтама (11/57)

Сұрақ: Бір адам қажылыққа сапар шегіп, умрасын анасына, қажылығын әкесіне бағыштаса, келесі жылы керісінше – анасына қажылық, әкесіне умра бағыштаса, бола ма әлде дұрыс емес пе?

Жауап: Қажылық пен умра – әрқайсысы өз алдына жеке ғибадат болып табылады. Пайғамбарымыз (ﷺ) олардың орындалу жолдарын — қиран, ифрад және таматтуғ ретінде түсіндіріп берген. Сондықтан, кімде-кім, мысалы, умраны анасы үшін ихрамға кіріп орындап, одан шыққан соң қажылықты әкесі үшін ихрамға кірсе (немесе керісінше), оны осылайша жасауына болады. Сол секілді, егер адам қажылық немесе умраның бірін өзі үшін орындап, одан кейін жаңадан ихрам хәліне кіріп, оны әкесі немесе анасы үшін орындаса, бұған да рұқсат. Себебі: амалдар ниетке байланысты, әр адамға өзінің ниет еткені ғана тиесілі.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Бірінші топтама (11/58)

Сұрақ: Күйеуім (Алла рақым етсін) қайтыс болды. Аллаһ қаласа, осы жылы біреуге оның орнына қажылық жасауды уәкілдік (өкіл) тапсырайын деп отырмын. Осы жағдайда, қажылық жасап берушіге жол, тамақ, ішіп-жем шығындарынан бөлек, еңбегі үшін қосымша ақы (ақша) алуға бола ма, болмай ма? Жауап берсеңіздер, Алла ең жақсы қайтарым берсін.

Жауап: Иә, басқа біреудің орнына қажылық жасау үшін уәкілдік алған адамға (яғни жалдамалы қажыға) ол ақша жол ақысы, тамақ, ішіп-жем шығындарынан артық болса да, белгіленген ақыны алуына болады. Өйткені қажылық секілді ғибадатқа бару белгілі бір күш пен уақытты талап етеді. Сонымен қатар, мұндай адам үшін жақсысы — бұл амалды тек ақша алу мақсатында орындамау.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Бірінші топтама (11/60)

Сұрақ: Біз қажылық жасағанда, бізбен бірге сәби бала болды. Біз оған қажылық ниетін бір қайтыс болған әйелдің атынан жасадық. Осылайша ол (әйел) үшін тауап жасап, қажылық амалдарын орындадық. Тіпті сол әйел атынан мал шалдық. Осы істегеніміздің үкімі қандай?

Жауап: Сәбидің орындаған қажылығы өз атынан нәпіл қажылық болып есептеледі. Ол әлі өзі үшін парыз қажылық өтемейінше, басқа

біреудің атынан қажылық жасай алмайды. Сондай-ақ, балиғат жасына жетпейінше, оның қажылығы парыз қажылықтың орнына жүрмейді.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Бірінші топтама (11/68)

Сұрақ: Адам өзі бармай тұрып, қажылыққа ата-анасын жіберуіне бола ма?

Жауап: Қажылық — әрбір азат (құл емес), ақыл-есі дұрыс, балиғат жасына жеткен, жол жүруге шамасы келетін мұсылманға өмірінде бір рет парыз етілген ғибадат. Ата-ананы құрметтеу және оларды қажылық сияқты парыз амалдарды орындауға жәрдемдесу — қолдан келгенше орындауға болатын сауапты іс. Алайда, егер бәрің бірге қажылық жасай алмайтын жағдайда болсаң, ең алдымен өзің үшін қажылық жасап алуың керек. Бірақ, егер өзіңнен бұрын қажылыққа ата-анаңды жіберсең, олардың қажылығы дұрыс болып есептеледі.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Бірінші топтама (11/70)

Сұрақ: Менің анам өте қарт – жасы жүзден асты. Ол қажылықты өзі орындай алмайды. Өткен жылы мен ол үшін өзінің ақшасына қажылық пен умра жасап келдім. Бірақ кейбір

адамдар: «оған қажылық (тірі кезінде) жасауға болмайды, тек қайтыс болған соң ғана болады, сенің қажылығың пайдасыз» деп айтты. Бұған қалай жауап қайтарар едіңіз?

Жауап: Егер анаңыз қарттығына байланысты өзі қажылық пен умраны орындай алмаса, онда сіздің оның атынан қажылық пен умра жасап келуіңіз — дұрыс санадалы. Алайда, сіз өз атыңыздан өзіңізге міндетті болған қажылық пен умраны өтеген болуыңыз керек.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Бірінші топтама (11/71)

Сұрақ: Қажылық рәсімдерінде қай амалдарды басқа адамға тапсыруға (оны уәкіл қылуға) болады? Сондай-ақ, қашан басқа біреудің орнына қажылық жасауға рұқсат етіледі?

Жауап: Қажылық пен умра қайтыс болған мұсылманның атынан және кәрілік немесе жазылмайтын ауру салдарынан қажылықты өздігінен орындай алмайтын тірі мұсылман үшін орындалуы мүмкін. Сондай-ақ, ауруларға және қарттарға (өздері тікелей тауаф немесе жамаратқа тас лақтыруды орындай алмайтындарға) басқа біреу олардың орнына тас лақтыру рәсімін орындаса болады, тіпті ол (уәкіл болушы) сол жылы қажылардың бірі болып, өз атынан тас лақтырған болса да.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Бірінші топтама (11/76)

Сұрақ: Бір мұсылман әлдебір мұсылман елінде қайтыс болса және оған қажылық жасау міндетті болып, қажылығын өтемесе, мен Сауд Арабиясында тұрып, оның орнына қажылық жасай аламын ба? Сондай-ақ, қажылықты алыс не жақын жерден келіп жасаудың сауапқа әсері бар ма?

Жауап: Сіз Сауд Арабиясында тұрып, кез келген мұсылманның атынан, ол адам қайтыс болған жеріне қарамастан, қажылық жасаған-жасамағанына қарамастан, ол үшін қажылық жасай аласыз. Бұған қашықтықтың әсері жоқ. Ал сауап адамның ниетіне, жұмсаған қаражатына және қажылық рәсімдерін дұрыс орындауына байланысты.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Бірінші топтама (11/77)

Сұрақ: Қайтыс болған адам (ер немесе әйел) немесе кәрілік немесе созылмалы ауруға шалдыққан науқас орнына ақшаға (ақылы түрде) қажылық жасаушыға Алладан сауап бар ма?

Жауап: Кімде-кім басқа біреудің орнына ақылы немесе ақысыз түрде қажылық яки умра жасаған болса, қажылық пен умраның

сауаптары оны жасатушыға (орнына жасалған адамға) да беріледі. Ал біреудің орнына қажылық жасаушыға ниеті және жақсылыққа деген ықыласына қарай сауаптар болуын, бұған қоса кімде-кім әл-Харам мешітінде нәпіл құлшылықтармен басқа да жақсылықтарды Аллаһтың дидарын көздеп орындаса, оған да сауаптың жазылуы үміт етіледі.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Бірінші топтама (11/77)

Сұрақ: Бір кісі Африкада тұрады. Ол анасы үшін қажылық жасауға біреуді уәкіл еткісі келсе, оған Африкадан Меккеге келуші кісінің ақысын беруге бола ма? Сондай-ақ, оған ақыны азайтуға бола ма?

Жауап: Аталған адам, егер анасы қайтыс болса немесе кәрілік яки жазылмайтын дерт салдарынан қажылықты өзі өтей алмайтын жағдайда болса, оған Меккеден немесе басқа жерден сенімді біреуді анасының орнына қажылық жасау үшін жалдауға болады. Бұл қажылықты орындаушы адамға азды-көп ақыға немесе мүлде ақысыз тапсыруға рұқсат етіледі.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Бірінші топтама (11/80)

Сұрақ: Әкем қайтыс болды. Ол өмірінде парыз қажылығын орындамаған еді, оның орнына менің қажылық жасауым керек екенін білдім. Сосын бір адаммен оның атынан қажылық жасауы үшін келістім. Бірақ ол адам әкемнің аты мен оның анасының атын сұрағанда, біз (әжеміздің) атын білмедік. Енді сұрақ: қажылықтың дұрыстығына тек марқұм әкемнің аты ғана жеткілікті ме, әлде анасының аты да міндетті ме?

Жауап: Басқа біреудің орнына қажылық жасау кезінде ең бастысы оның атынан ниет ету жеткілікті. Қажылық жасалатын адамның атын айту міндетті емес. Қажылық жасарда оның, не әкесінің немесе анасының аттарын айту шарт болмайды. Алайда, егер қажылық басталғанда (ихрам киген кезде), немесе тәлбия айтқанда («Ләббайк Аллаһумма...»), және таматтуғ немесе қиран қажылығы кезінде құрбан шалатын болса — осы сәттерде марқұмның атын атаса, жақсы. Бұған Әбу Дәуд пен Ибн Мажәһ риуаяттарында Ибн Аббас (Аллаһ ол екеуіне разы болсын) жеткізген хадиске сүйенеді:

«أن النبي صلى الله عليه وسلم سمع رجلا يقول: لبيك عن شبرمة، قال: "من شبرمة؟" قال: أخ لي أو قريب لي، قال: "حججت عن نفسك؟" قال: لا، قال: "حج عن نفسك ثم حج عن شبرمة»

Пайғамбарымыз ﷺ бір адамның: «Ләббайка ‘ан Шубрума» («Шубруманың атынан қажылыққа келдім») — деп жатқанын естиді. Сонда Пайғамбар ﷺ одан: «Шубрума кім?»—деп сұрады. Ол кісі: «Ол менің ағам немесе туысым,- деп жауап берді. Пайғамбарымыз ﷺ одан тағы да:«Өзің үшін қажылық жасадың ба?» -деп сұрады. Ол: «Жоқ, -деді. Сонда Пайғамбармыз ﷺ : - «Алдымен өзің үшін, содан кейін Шубрума атынан қажылық қыл!», - деді.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Бірінші топтама (11/80)

Сұрақ: Жасы 25-тегі бір жігіт қайтыс болды, ол өмірінде қажылық жасамаған. Оның атынан қажылық жасасақ бола ма? Егер оның мал-мүлкі болып, оған тек қажылық (умрасыз) жасау жеткілікті ме?

Жауап: Кімде-кім өзіне қажылық парыз бола тұрып қайтыс болса, оның мал-мүлкінен қажылық пен умра шығындары алынып, атынан қажылық және умра жасалуы керек. Біреу оның атынан қажылықты өз еркімен (садақа ретінде) жасағысы келсе, оның малынан ештеңе шығармай-ақ (шығынсыз) қажылық жасай алады. Қажылық — Исламның бес тірегінің бірі, оның парыздығы адамның мойынан ол қайтыс болғаннан кейін де түсіпейді. Имам әл-Бухари өзінің «Сахих»

жинағында осыған байланысты мына хадисті риуаят еткен:

«أن امرأة من جهينة جاءت إلى النبي صلى الله عليه وسلم فقالت: إن أمي نذرت أن تحج فلم تحج حتى ماتت، أفأحج عنها؟ قال: "نعم، حجي عنها، أرأيت لو كان على أمك دين أكنت قاضيته؟ اقضوا الله، فالله أحق بالوفاء»

Жуһәйна тайпасынан бір әйел
Пайғамбарымызға ﷺ келіп:

— «Анам Аллаға қажылық жасауды нәзір етті. Бірақ қажылыққа бармай тұрып қайтыс болды. Мен оның атынан қажылық жасасам бола ма?»

— деп сұрады. Сонда Пайғамбармыз ﷺ : «Иә, анаңның атынан қажылық жаса. Айтшы, егер анаңның мойнында біреуге қарызы болса, сен оны өтер ме едің? Ендеше, Аллаға берілген уәдені (нәзірді) өтеу одан да лайықты», - деді.

«وسألته صلى الله عليه وسلم امرأة من خثعم قائلة: يا رسول الله إن فريضة الله على عباده في الحج أدركت أبي شيخا كبيرا لا يثبت على الراحلة، أفأحج عنه؟ قال: حجي عن أبيك»

Хасғам тайпасынан бір әйел Пайғамбарымыз ﷺ-ға келіп: — «Уа, Аллаһтың елшісі! Алланың пенделеріне жүктеген қажылық парызы менің әкеме де уәжіп болды, бірақ ол кісі өте қарт — көлік мінеуге жарамайды. Мен оның атынан қажылық жасасам бола ма?» — деп сұрады. Сонда Пайғамбарымыз ﷺ: - «Әкеңнің атынан қажылық жаса», - деді. Ал умра туралы болса, бесеуінен келген риуаятта

«أبي رزين العقيلي، أنه أتى النبي صلى الله عليه وسلم فقال: إن أبي شيخ كبير لا يستطيع الحج ولا العمرة ولا الطعن، فقال: حج عن أبيك واعتمر» .

Әбу Разин әл-Ақили (Аллаһ ол кісіге разы болсын) бірде Пайғамбарымызға ﷺ: «Әкем өте кәрі кісі. Ол қажылықты да, умраны да, сапарға шығуды да көтере алмайды" - деді. Сонда Пайғамбар ﷺ: - «Әкеңнің атынан қажылық және умра жаса», - деді.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Бірінші топтама (11/87)

Сұрақ: Мұсылман әйелдің ер кісі (маһрам) болмаған жағдайда (мысалы: әкесі қайтыс болса), оған басқа сенімді әйелдермен бірге қажылыққа барып, парызын өтеуге бола ма? Әлде осы кезде парызын өтеуге оның анасына, нағашы апайларына, өз апайларына немесе кезкелген біреуге оған махрам болу үшін онымен бірге баруына бола ма?

Жауап: Дұрысы, әйелдің қажылыққа сапар шегуі оған еріп жүретін күйеуі немесе ер махрамы болған жағдайда ғана рұқсат етіледі. Оған: сенімді әйелдермен бірге, немесе сенімді, бірақ махрамы болмаған адамдармен, тәтелері не анасымен бару рұқсат етілмейді. Ол міндетті түрде күйеуімен немесе ер махрамымен сапар шегуі керек. Ондай ер кісі табылмаса, оған қажылық парыз емес, өйткені бұл жағдайда шариғат белгілеген "қажылыққа шамасы жету"

шарты орындалмаған болады. Аллаһ Тағала былай дейді:

{وَلِلّٰهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ اِلَيْهِ سَبِيْلًا}

{ Аллаһ адамдарға Үйге қажылыққа жасауды, оның жолына /Қағбаға баруға/ шамасы келгендер үшін міндетті}

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Бірінші топтама (11/91)

*** 326

Сұрақ: Егер әйелдің күйеуі қайтыс болса немесе маһрамы болмаса, бірақ оның қажылыққа шамасы келсе немесе ол идда мерзімінде болса, — оған қажылық парыз ба?

Жауап: Егер әйелге қажылыққа бару үшін махрам табылмаса, оған қажылық парыз емес, өйткені бұл жағдайда шарифаттағы "қажылыққа шамасы жету" шарты орындалмаған болады. Сондай-ақ, егер әйел күйеуінің қайтыс болуына байланысты идда мерзімінде (4 ай 10 күн) болса, оған үйінен шығуға да, қажылыққа баруға да болмайды.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Бірінші топтама (11/94)

Сұрақ: Егер бір әйел парыз қажылығын махрамсыз, бірақ діндар әйелдер тобымен бірге өтесе — бұл қажылық парыз ретінде

есептеле ме, яғни оның мойнынан парыз түсе ме?

Жауап: Егер айтылған жағдай рас болса, онда оның қажылығы дұрыс және парыз қажылық мойнынан түседі. Алайда, ол махрамсыз сапарға шыққаны үшін күнәлі болады. Сондықтан Алладан кешірім сұрап, тәубе етуі керек.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Бірінші топтама (11/97)

Сұрақ: Бір адам өмірінде парыз қажылығын өтемей қайтыс болды, бірақ қайтыс болар алдында өзіне қажылық жасалсын деп өсиет қалдырған. Бұл қажылықтың дұрыстығы қандай, және біреудің оның атынан жасаған қажылығы — өз қажылығына тең бола ма?

Жауап: Бір мұсылманға парыз қажылығы уәжіп болып, ол оны өтемей қайтыс болса, өсиет қалдырған-қалдырмағанына қарамастан, оның артында қалдырған малынан қажылық жасалуы міндет. Егер оның орнына қажылықты өзі үшін парыз қажылығын жасаған адам өтесе, ол қажылық дұрыс есептеліп, парыз марқұмның мойнынынан түседі. Ал енді: басқа біреудің оның атынан жасаған қажылығы – өзі үшін жасалған қажылықпен тең бе? Бұл – Аллаһ Тағаланың қалауында, біз оның нақты айта алмаймыз. Бірақ, анығы: қажылыққа шамасы жеткен адам үшін дер кезінде қажылыққа бару

міндет. Кешіктірген жағдайда күнәға қалуы мүмкін. Өйткені шариғат дәлелдерінде қажылықты кешіктірмеу бұйырылған.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Бірінші топтама (11/100)

Сұрақ: Егер қажылық кезінде адам жолдастарымен сөзге келіп, дауласып қалса — оның қажылығы дұрыс болып есептеле ме? Қажылығы қабыл бола ма?

Жауап: Оның қажылығы дұрыс, сондай-ақ парыз қажылығы мойынан түседі. Алайда, қажылық кезінде орын алған жағымсыз дау-дамай, ұрыс-керіс оның сауап мөлшерін азайтады. Сондықтан, ол адамға осы жағымсыз әрекеттері үшін тәубе ету міндет, себебі Аллаһ Тағала Құранда:

{وتوبوا إلى الله جميعا أيه المؤمنون لعلكم تفلحون}

﴿О, мүміндер! Мұраттарыңа жету үшін барлығың

Аллаһқа тәубе етіңдер (істеген күнәларыңа шынайы өкініп, Оған бой ұсынуға қайтыңдар)﴾ - деген.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Бірінші топтама (11/112)

Миқаттар және ихрамға қатысты фәтуалар

Сұрақ: Ихрам хәліне Джидда қаласынан кіруге болады ма?

Жауап: Джидда қажылық немесе умра үшін миқат емес, бірақ Джидда тұрғыны немесе сол жерде (тіркеумен) тұрып жатқандарға, сондай-ақ ол жаққа басқа мақсатпен келіп, кейін ғана қажылық немесе умра жасауға шешім қабылдағандарға ғана Джиддадан ихрамға кіруге болады. Ал егер қажылық жасаушының (арнайы) миқаты бар болса, мысалы: Зу-Хуләйфа (мәдиналықтар үшін), Жуһфа (Шам мен Мысырдан келетіндер үшін), Қарн әл-Мәнәзил (Нәжд тұрғандары үшін), Яләмләм (йемендіктер үшін); онда ол өз миқатынан немесе одан (әуе немесе теңіз арқылы) өтетін жерінен ихрамға кіруі тиіс.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Бірінші топтама (11/130)

Сұрақ: Егер қажы ихрамға кіріп әтір қолданғысы келсе, әтірді жуынуудан бұрын себе ме, әлде ихрам үшін жуынғаннан кейін бе?

Жауап: Егер қажылық немесе умраға ниет еткен адам ихрамға кірер алдында әтір қолданғысы келсе, бұл оған қажылық немесе умраға тәлбия айтпай тұрып рұқсат етіледі. Алайда, ең дұрысы — әтірді жуынып болғаннан кейін қолдану. Бұған дәлел Айшаның (Аллаһ оған разы болсын) мына сөзі:

«كنت أطيب رسول الله صلى الله عليه وسلم لإحرامه قبل أن يحرم، ولحله قبل أن يطوف بالبيت»

«Мен Аллаһтың Елшісіне (ﷺ) ихрамға кірмей тұрып және ихрамнан шығып, Қағбаны тауаф етпестен бұрын әтір сепкенмін». Хадистың дұрыстығы бірауыздан келісілген.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Бірінші топтама (11/68)

Сұрақ: Неліктен Аллаһ қажылыққа келген адамға тігілген (денеге лайықталған) киім киюді харам етті? Бұл тыйымның хикметі неде?

Жауап: Біріншіден: Аллаһ Тағала қажылықты – оған шамасы келетін ақыл-есі толық, балиғатқа толған әрбір мұсылманға өмірінде бір рет орындауды парыз етті. Бұл –

дінде нақты және бұлжымас нәрсе болғандықтан, исламның бес тірегінің бірі болып табылады. Сондықтан әрбір мұсылман Алланың разылығы үшін, Оның бұйрығына бойсұнып, сауап үмітімен, жазадан қорқып қажылық парызын орындауы керек. Сонымен бірге, ол Алланың үкімдерінде және барлық істерінде Дана, құлдарына Рақымды екенін білуі тиіс. Ол құлдарына тек олар үшін пайдалы, әрі дүние-ақыретте игілік әкелетін нәрселерді ғана парыз еткенін білу керек. Сондықтан: Шариғат – хикмет пен рақымға негізделген, Ал

Аллаһтың құлына – бойсұну және толық бағыну міндет болады.

Екіншіден: Қажылық пен умрада тігілген киімнен тыйылудың — көптеген даналықтары (хикметтері) бар. Солардың кейбірі: Қайта тірілу күнін еске салу. Адамдар Қиямет күні жалаңаяқ, жалаңаш түрде тіріледі, содан кейін киіндіріледі. Ихрамдағы қарапайым киім сол жағдайды еске түсіріп, адамның жүрегіне ахирет туралы ой салады, ғибрат береді. Нәпсіні тәрбиелеу, тәкаппарлықтан арылу: Ихрам – адамға қарапайым болуды, тәкаппарлық пен менмендіктен тазаруды үйретеді. Бұл — нәпсіні сындырып, Алланың алдында кішіпейіл болуға баулиды. Теңдік пен қарапайым өмір салтын сезіндіру: Ихрам киімі арқылы адам барша мұсылманмен тең екенін сезінеді. Қажылықтағы қарапайымдық – шектен шыққан сән-салтанаттан алшақ болуға, кедейлермен бірдей күй кешуге мүмкіндік береді. Мұсылман қоғамының рухани тұтастығы мен бауырмалдығын нығайту: қажылықта киім, тұрмыс, амал – бәрі бірдей. Бұл мұсылмандар арасындағы бірлік, бауырмалдық және жанашырлықты арттырады. Бұлар – қажылықтың Аллаһ Тағала белгілеген тәртіптері мен Пайғамбарымыз ﷺ көрсеткен жолы арқылы көзделген ұлы мақсаттарынан тек бір бөлігі ғана.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Бірінші топтама (11/179)

Сұрақ: Неліктен қажы осы киімді қажылық кезінде ғана киеді?

Жауап: Аллаһ Тағала бізге Елшісі Мұхаммед (ﷺ) арқылы қажылық пен умра кезінде изар мен рида (екі бөлек, тігілмеген ақ мата) киюді бұйырды. Бұл — Аллаһ Өзі ғана толық білетін үлкен даналыққа негізделген. Сондықтан бұл бұйрықты орындау — сауап үмітімен, құлшылық ниетімен, адам оның хикметін білсе де, білмесе де — міндетті. Ғалымдар бұл киімнің мәні мен хикметі туралы былай деген: Бұл киім адамға Қиямет күнін, адамдардың тірілетін сәтін еске салады; қажыға қарапайымдылықты, бай мен кедейдің теңдігін сездіреді. Алладан бізге және сізге туралық, табандылық және Онымен қауышқанға дейін ақиқат жолынан таймауды тілейміз.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Бірінші топтама (11/171)

Сұрақ: Хайыз кезіндегі әйелдің қажылығы дұрыс па?

Жауап: Хайыз (етеккір) әйелге қажылық жасауына кедергі болмайды. Егер әйел хайыз күйінде ихрамға кірсе, ол қажылықтың кей амалдарын орындай береді. Алайда Қағбаны

тауап ету — тек хайызы тоқтап, ғұсыл алғаннан кейін ғана рұқсат етіледі. Сол сияқты нифас (босанғаннан кейінгі қан) кезіндегі әйелге де осы үкім жүреді. Әйел қажылықтың парыз амалдарын орындаса, оның қажылығы дұрыс болып есептеледі.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Бірінші топтама (11/172)

Сұрақ: Әйел (Сауд Арабиясының тұрғыны болып) қажылыққа барды. Бірақ Қағбаны айналу (Құдам тауафы) алдында хайыз (етеккірі) келді. Енді оның жағдайында үкім қандай болады? Етеккір кезінде Арафатқа баруына бола ма? Оның қажылығы дұрыс бола ма, үкімі не?

Жауап: Ол әйел ихрам күйінде қалады және қажылық жасаушы адамдардың орындайтын барлық амалдарын орындай береді, тек Қағбаны тазарып, ғұсыл алғанға дейін тауафты жасамайды.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Бірінші топтама (11/173)

Сұрақ: Ер адам миқаттан ихрамға кіргенде, отырып тырнағын алса бола ма? Әлде құрбан шалмайынша оған рұқсат жоқ па?

Жауап: Егер тырнағын ихрамға кірмей тұрып алса – құрбан шалуды ниет етпеу және

Зулхижжа айы кірмеу шартымен, бұған ешқандай күнә жоқ. Алайда ол құрбан шалуды ниет еткен және Зулхижжа айы кірген болса, оған тырнақ алу рұқсат етілмейді. Өйткені Пайғамбарымыз (ﷺ) бұған тыйым салған. Ал егер адам ихрамға кіріп қойса, онда оған тырнақ алу мүлде рұқсат етілмейді, өйткені ихрамдағы адамға тырнақ алу немесе шаш қию тыйым салынған амалдар қатарына жатады. Тек мына жағдайда: умра кезінде, адам тауаф пен сағиді аяқтаған соң шашын қырып не қысқартып ихрамнан шыққанда — сол кезде тырнақ алуға болады. Қажылықта, Арафат күні өткен соң, Жамра әл-Ақабаға тас атып болғаннан кейін шашты қырып немесе қысқартып ихрамнан шығуға болады. Шашты құрбан шалудан бұрын немесе кейін алу – екеуі де рұқсат, бірақ, мүмкіндік болса, құрбан шалғаннан кейін алу абзал.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Бірінші топтама (11/178)

**

Сұрақ: Әкем өткен жылы қажылыққа барған еді, бірақ ауыр науқас болып, ихрамға кіре алмады. Енді оған не нәрсе міндет?

Жауап: Егер ихрам хәліне кірген соң, салқындық, ауру немесе басқа да себептермен болса, онда бұл оған шариғат бойынша рұқсат етіледі. Бірақ оған қосымша міндет қойылады,

яғни: Күнделікті киімін киген үшін ол үш күн ораза ұстауы керек немесе алты кедейге тамақ беруі керек (әрқайсысына елдің негізгі азығынан жарты сағ (1,5кг.) немесе бір мал шалуы керек. Шалған малы құрбандыққа жарайтын қой секілді болуы керек. Бұл ережелер басын жабу сияқты басқа жағдайларға да қатысты. Ораза ұстауға кез келген жерде рұқсат, ал тамақтандыру мен құрбан шалу Мекке аумағында орындалуы тиіс.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Бірінші топтама (11/180)

Сұрақ: Мен, иншаАллаһ, қажылық жасағым келеді. Бірақ менім мүшкілім: басымда шашым жоқ (тазбын), және терім күн сәулесіне өте сезімтал. Күн сәулесі денсаулығымға әсер етіп, бас терімде қатты қабыну пайда болады. Сондай-ақ басым мен бетімдегі қан тамырлары айқын көрініп кетеді. Өздеріңіз білесіздер, ихрам кезінде ер адамға басын жабуға болмайды. Ал мен бойым аласа болғандықтан, маған қолшатыр ұстау да қиын — бұл жанымда жүрген адамдарға кедергі келтіреді. Сол себепті, осы жағдайыма шарифат бойынша қандай үкім бар екенін білгім келеді. Аллаһ сіздерді қорғасын және туралыққа бастасын.

Жауап: Егер жағдай Сіздің айтқаныңыздай болса, онда ихрамда жүрген кезде басыңызды

жабуға рұқсат етіледі, бірақ сізге фидия (өтем) түрлерінің біреуін төлеу керек, олар: 1. Бір қой сойып, етін Мекке кедейлеріне тарату; 2. Меккенің әл-харам аймағында 6 кедейді тамақтандыру: әр кедейге жарты сағ (шамамен 1,5 кг) құрма немесе сол елдің негізгі азығынан беру, 3. Үш күн ораза ұстау. Бұл өтем қажылық кезіндегі ихрамға қатысты. Егер сіз умраға ихраммен кіріп, сол кезде де басыңызды жапсаңыз — тағы бір фидия (өтем) беруіңіз керек болады.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Бірінші топтама (11/181)

Сұрақ: Қажылыққа барған бір адам Жамра әл-Ақабаға тас лақтырып, шашын алды. Бірақ одан соң Тауаф әл-Ифада (қажылықтың негізгі тауафы) жасамай тұрып, тыйым салынға нәрсені жасап қойды. Яғни, әйелін құшақтап, сүйгеніне, шәуеті (ұрық суы) бөлініп кетті. Бірақ әйелі қажылықта емес-ті. Бұл жағдайдың үкімі қандай? Аллаһ сауабтан жазсын.

Жауап: Мұсылман адамға қажылыққа немесе умраға ихрам хәліне кірген кезде, ихрамын бұзатын немесе қажылық амалдарын кемітетін әрекеттерден аулақ болуы керек. Қажылықта жүрген адамға әйелін сүю (құшақтау) — толық ихрамнан шықпайынша харам болады. Ихрам хәлінен толық шығу дегеніміз — төрт амалдың

орындалуымен жүзеге асады: 1. Жамра әл-Ақабаға тас лақтыру 2. Шашты қыру немесе қысқарту 3. Тауаф әл-Ифада (қажылықтың негізгі тауафы) 4. Сағи (егер оған сағи міндетті болса). Осы төртеуі орындалмайынша, ерлі-зайыптыларға төсек қатынасына түсуге болмайды. Егер адам жартылай ихрамнан шыққан соң (яғни тек шайтанға тас лақтырып және шаш алып, бірақ тауаф пен сағи жасалмаған кезде) әйелін сүйіп, құмарланып шәует шығарса: Оның қажылығы бұзылмайды, бірақ бұл әрекет — харам. Ол Алладан кешірім сұрап, мұндай істен аулақ болуы керек. Сонымен қатар, бір мал сойып, етін Мекке кедейлеріне таратуы қажет. Бұл — осы күнәға өтем (фидия) ретінде беріледі және бұл өтемді мүмкіндігінше тезірек орындау міндет болады.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Бірінші топтама (11/188)

Сұрақ: Мен қажылық парызын өтедім. Минада түнегенімде ұйықтап қалдым да, (жүніп болып) ғұсыл құйынуға үлгермедім. Енді бұл үшін мойныма бір нәрсе жүктеле ме?

Жауап: Егер адам қажылық немесе умра ихрамында жүрген кезінде түсінде ұрық шықса, бұл оның қажылығына немесе умрасына зиян келтірмейді, қажылығы бұзылмайды. Егер мұндай жағдай орын алса, адам оянғаннан

кейін ұрық бөлінгенін көрсе, ғұсыл құйынуы керек. Бұл жағдайда ешқандай фидия (өтем, құрбан) қажет емес, өйткені түс көру адамның еркіндегі іс емес, яғни оның қалауынан тыс.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Бірінші топтама (11/188)

Сұрақ: «Мекке мен Мәдинадағы кептерлеріне қатысты қандай да бір ерекшелік (қасиеттілік) бар ма?

Жауап: Мекке мен Мәдинаның кептеріне (немесе басқа құстарына) қатысты олардың өздеріне тән ерекшелігі жоқ. Бірақ Харам аймағында болған жағдайда оларды аулауға немесе үркітуге болмайды, бұл — Пайғамбар (ﷺ) хадисінің жалпы мағынасында келген:

«إن الله حرم مكة، فلم تحل لأحد قبلي، ولا تحل لأحد بعدي، وإنما أحلت لي ساعة من نهار، لا يخلّي خلاها، ولا يعضد شجرها، ولا ينفّر صيدها»

«Ақиқатында, Аллаһ Тағала Меккені харам (қасиетті) етті. Ол (харам ішінде соғысу) маған дейін ешкімге рұқсат етілмеген, менен кейін де ешкімге рұқсат етілмейді. Тек маған күндізгі бір сәтке рұқсат етілді. Ол жердің шөбі жұлынбайды, ағашы кесілмейді және аң-құсы үркітілмейді.» әл-Бухари риуаят еткен хадис Сондай-ақ, (Пайғамбар) оған Аллаһтың салауаты мен сәлемі болсын:

«إن إبراهيم حرم مكة، وإني حرمت المدينة ما بين لابتيها، لا يقطع عضاهها، ولا يصاد صيدها»

«Ақиқатында, Ибраһим (ﷺ) Меккені харам (қасиетті) етсе, мен Мәдинаны екі қара тасты жотаның арасын харам еттім. Онда ағаш кесілмейді, аң-құс ауланбайды», - деген. Муслим риуаят еткен

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Бірінші топтама (11/202)

Сұрақ: Мен «таматтуғ» қажылығын өтеуші болсам, умра рәсімін орындап болғаннан кейін, ихрам киімін шешуге бола ма?

Жауап: Қажылықты «таматтуғ» түрінде өтеп жатқан адамға умра рәсімін (яғни, тауаф, сағи және шашты қырып немесе қысқартып) аяқтағаннан кейін ихрамнан шығуына болады. Одан соң оған кәдімгі күнделікті киімін кию рұқсат етіледі. Бұл – Пайғамбарымыз ﷺ қоштасу қажылығы кезінде құрбандық малын ертпеген сахабаларына берген бұйрығына сәйкес амал. Кейін ол адам Зулхижжа айының 8-күні қажылық үшін қайта ихрамға кіреді.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Бірінші топтама (11/202)

Сұрақ: Умра рәсімін орындап, ихрам хәлінен шыққан мутаматтиғ қажы үшін рұқсат етілген істерді атап берсеңіз.

Жауап: Кімде-кім «қажылыққа дейін умраны» ниет етіп, таматтуғ қажылығын орындаса, әрі умраның рәсімдерін (тауаф, сағи және шашты қыру немесе қысқарту) толық аяқтаса, ол ихрамнан шыққан болып саналады. Сол кезде оған ихрам кезінде тыйым салынған келесі істер: 1. Шаш алу (қырыну); 2. Тырнақ алу; 3. Тігілген киім кию; 4. Бас жабу; 5. Хош иіс жағу; 6. Құрлықтағы аң-құсты аулау; 7. Неке қию (үйлену); 8. Жыныстық қатынас және оған апаратын амалдар рұқсат етіледі.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Бірінші топтама (11/204)

Сұрақ: Қажылардың топ болып тәлбия айтуының үкімі не? Мысалы: Олардың бірі тәлбия айтып, қалғаны оны қайталаса, (бола ма)?

Жауап: Болмайды, өйткені Пайғамбарымыздан ﷺ және оның әділетті халифаларынан (Алла олардан разы болсын) бұл туралы ештеңе келмеген. Керісінше, бұл – бидғат (дінге жаңа енгізілген нәрсе).

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Бірінші топтама (11/358)

Сұрақ: Қажылық кезінде етеккір келсе, ол (әйел) барлық қажылық рәсімдерін орындай ала ма? Сол үшін ғұсыл құйынуға міндетті ме?

Немесе орындауға болмайтын рәсімдер бар ма? (Болса) оны қалай толықтыру керек? Аллаһ сіздерге игілік берсін.

Жауап: Егер әйел қажылыққа ниет етіп, етеккір көрсе, ол ихрамға кіреді де, ихрам хәлінде қалып, басқа қажылар сияқты Арафатта тұру, Муздалифа мен Минада түнеу, жамаратқа тас лақтыру рәсімдерін орындайды. Бірақ тазарып, ғұсыл алмайынша, Қағбаны тауаф қылмайды.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Екінші топтама (11/128)

Сұрақ: Әйелге қажылық кезінде әрленуіне (баянуы, сәнденуі) рұқсат етіле ме?

Жауап: Әйел адамның қажылық кезінде әдейі әрленуіне (сәнденуіне) рұқсат етілмейді. Бірақ егер оның әдетте тағатын әшекейлері немесе қолданатын (хына секілді) бояуы болса, оны ерлкрден жасыруы тиіс. Алайда, бұларды (мысалы, қолындағы, басқа жеріндегі әшекейді) алып тастауға міндетті емес.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Екінші топтама (10/144)

Сұрақ: Мен қажылық орындадым, миқаттан өтерде ифрад қажылығына (тек қажылық жасауды) ниет етіп: «Ләббайк Аллаһуммә ләббайка хажжан» дедім. Бірақ кейін ұмытып кетіп, «Ләббайк Аллаһуммә ләббайка хажжан уа

умра» (қажылық пен умраға) деп қойдым. Енді маған не істеу керек екенін айтып берсеңіздер, Аллаһ разы болсын.

Жауап: Егер бұл жағдай сіздің тарапыңыздан тіліңізден жаңылып, ниетіңізде ондай болмаса, онда ештеңе міндеттелмейді. Себебі Аллаһ Тағала Құранда былай дейді:

{ربنا لا تؤاخذنا إن نسينا أو أخطأنا}

«Раббымыз! Егер ұмытсақ не жаңылсақ бізді қолға алма» Пайғамбарымыз (оған Алланың игілігі мен сәлемі болсын):

«إنما الأعمال بالنيات وإنما لكل امرئ ما نوى»

"Амалдар ниетке байланысты. Әр адамға ниет еткен нәрсесі ғана тиесілі болады" - деген.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Екінші топтама (10/132)

Сұрақ: Қажылық кезінде кейбір қажылардың ағаштың бұтақтарын сындырып, мисуак (тіс тазартқыш) жасап қолданғанын көрдім. Минада ағаштарды сындырудың үкімі не? Қасиетті харам аймағындағы ағаштардан сындырып жасаған мисуакты сыйлық ретінде қабылдаудың үкімі қандай?

Жауап: Харам аймағындағы ағаштарды кесуге ихрамдағы адамға да, ихрамда болмаған адамға да рұқсат етілмейді? Себебі Пайғамбарымыз (ﷺ):

"Оның тікенектері түсірілмейді, ағаштары кесілмейді" - деген. Муслим риуаят еткен

Кімде-кім осындай әрекет жасаса, ол Аллһ Тағалаға тәубе етіп, мұндай іске қайта оралмауы керек. Егер сиуак (мисуак) Харам аймағындағы ағаштан алынған болса, оны сыйлық ретінде қабылдауға болмайды, өйткені бұл — харам іске келісу әрі күнәға жәрдемдесу болып табылады.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Екінші топтама (10/166)

Минада түнеу

Сұрақ: Мен қажылыққа шағын топпен бардым. Зұл-хижжа айының 9-шы түні Минада түнеп, кейін таң намазын алдын Арафатқа шығып кетіп, намазды Арафатта оқыдық. Бұндай асығыстықты топ басшылары халықтың тығыздығынан қорқып ұйымдастырған еді. Бізге бұл үшін бір нәрсе (күнә, айып) бар ма?

Жауап: Сіздерге ешқандай күнә немесе айып жоқ. Дегенмен қажыға зұл-хижжа айының 9-күні Минәдан Арафатқа күн шыққаннан кейін аттану абзал болады.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Бірінші топтама (11/210)

Сұрақ: Мен жергілікті қажылық компаниясымен қажылық жасадым. Бірақ біздің тұрақты тұратын (прописка) орнымыз Мина аймағынан тыс жерде еді. Зұл-хиджа айының 9-шы түні мен сол жерде түнедім. Бірақ ташриқ түндері (яғни 11, 12 және қажет болса 13-күндері) Минада түнедім. 9-шы түнді Минада түнеу – уәжіп пе, әлде сүннет пе? Егер уәжіп болса, не істеуім керек? Аллаһ сіздердің Исламға және мұсылмандарға қылған жақсылықтарыңыз үшін мол сауабтар берсін.

Жауап: Зұл-хиджа айының 9-шы түні Минада түнеу – қажыға сүннет амал болып табылады, міндетті (уәжіп) емес. Сондықтан бұл түні Минада түнемегеніңіз үшін Сізге ешқандай күнә да, айып та жоқ. Тек қана сол түнде түнеудің сауабынан айырылып қалған боласыз.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Екінші топтама (10/ 177)

Арафатта тұру

Сұрақ: Кейбір адамдар айтады: егер Арафа күні жұма күніне сәйкес келсе (биылғы жылы сияқты), бұл жеті қажылық жасағанмен тең болады дейді. Бұл туралы сүннетте дәлел бар ма?

Жауап: Бұл туралы ешқандай сенімді дәлел жоқ, және кейбір адамдар ол күн жетпіс қажылыққа немесе жетпіс екі қажылыққа тең дегендер де бар, бірақ бұл да дұрыс емес.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Бірінші топтама (11/ 211)

Сұрақ: Қажыға Арафатта имаммен бірге бесін және аср намаздарын оқығаннан кейін, ақшам намазына дейін нәпіл намаздарды оқуға бола ма?

Жауап: Пайғамбарымыз (ﷺ) Арафатта бесін және асрды біріктіріп оқығаннан кейін нәпіл намаздарын оқымаған. Егер бұл сүннет болса, оның (ﷺ) бұл нәпіл намаздарды орындауға бізден де ынталы болар еді. Ең жақсысы — оны үлгі тұтып, сүннетіне ілесу.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Бірінші топтама (11/ 211)

Сұрақ: Арафат жазығынан ақшам намазы уақытына бір минут қалғанда шыққан адамның үкімі қандай? Көліктегілер күн батты, деп хабарласа, (не істеуі керек)?

Жауап: Қажы тоғызыншы күні Арафатта болып, күннің батқанын анық білмейінше, ол жерден кетпеуі керек. Күн батпай тұрып Арафаттан шығу рұқсат етілмейді. Мұндағы негізгі өлшем — күннің батуы. Егер қажы

күннің батқанын анықтап, содан кейін ғана шыққан болса, онда ол өзіне міндеттелген шартты орындаған болып, оған ештеңе жүктелмейді. Ал егер ол күн батпай немесе күннің батқанын анық білмей кетіп қалып, кейін қайта оралып, күн батқанға дейін немесе түннің бір сәті болса да, Арафатта тұрмаса, ол қажылықтың бір міндетін орындамаған болады. Бұл жағдайда оған; қажылықтың бір уәжібін қалдырғаны үшін бір қой сою міндетті болады.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Екінші топтама (10/ 181)

Муздалифада түнеу

Сұрақ: Қажылыққа шыққан отбасылар мені көлігіммен алып жүруге жалдады. Біз Арафадан түнгі сағат тоғызда шығып, Муздалифаға түнгі екілер шамасында жеттік. Олар өздерімен әйел адамдар бар екенін айтып, шариғат мұндай жағдайда жеңілдік беретінін алға тартып, Муздалифада түнеуден бас тартты. Біз ол жерде тек 15 минуттай ғана болдық. Осыған байланысты менің мойныма бір нәрсе (қандай да жауапкершілік) жүктеле ме?

Жауап: Егер жағдай сіз айтқандай болса, яғни олармен бірге әйелдер болып, олар үшін Муздалифада таң атқанға дейін түнеу қиын әрі қауіпті болса, сізге де, оларға да ешқандай күнә

жоқ. Себебі сіздердің Муздалифадан шығуларыңыз – түннің ортасынан кейін болған. Ал әлсіздер мен әйелдерге бұл жағдайда жеңілдік (рухсат) берілген. Бұл Алланың олар үшін жасаған жеңілдігі мен мейірімі.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Бірінші топтама (11/ 212)

Сұрақ: Өткен жылғы қажылықта қатты кептеліс (адам көптігі) салдарынан кейбір қажылар Муздалифада түнеуге мүмкіндік таппады, кейбірі оған жете алмай адасып қалды. Мұндай жағдайда олар не істеуі керек?

Жауап: Кімде-кім Муздалифада түнеуге кептеліс (адамдардың көптігі) себепті бара алмаса, ол адамға кешірім бар, бұл уәжіп амал одан түсіп қалады. Ал кім Муздалифаны таба алмай, адасып кетіп, басқа жерде түнеген болса, оған мал шалу міндет. Себебі оның Муздалифа туралыны сұрап, оны табуға мүмкіндігі болған, бірақ ол мұны жасамаған. Сондықтан бұл жағдайда ол немқұрайлылық танытқан болып есептеледі.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Екінші топтама (10/ 189)

Сұрақ: Қасиетті үйге (Қағбаға) қажылық жасаған бір адам сұрайды: ол Муздалифадан

түннің алғашқы үштен бірінде, яғни сағат 22:00 (түнгі 10) шамаасында шығып кеткен. Оның бұлай істеу себебі: қасында әйелдердің болуы. Бұл жағдайда оған және олар үшін қандай үкім жүреді? Сізге (алдын-ала) алғыс айтамын.

Жауап: Кімде-кім шарғи үзірсіз, мысалы, ауру сияқты нақты себепсіз, түннің ортасына жетпей Муздалифадан шығып кетсе, Муздалифада түнеу уәжібін орындамаған болады. Сондықтан ол адамға фидия (өтем) ретінде мал шалу — Меккеде құрбандыққа жарайтын қойды бауыздап, оның етін сол жерде кедейлерге тарату міндет болады. Себебі шариғатта уәжіп болып саналатын түнеудің ең аз мөлшері — түннің жартысына дейін болу. Бұған қоса Пайғамбарымыз ﷺ әлсіздерге де Муздалифадан кетуге тек түннің ортасынан кейін ғана рұқсат берген.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Екінші топтама (10/ 194)

Құрбан айт күні жасалатын амалдары

Сұрақ: Егер адамдар мен әлсіздер (әйелдер, қарттар және т.б.) Муздалифадан Құрбан айт түні, түннің ортасынан кейін, таң атпай тұрып Минаға бет алса, оларға таң атпай тұрып Жамратул-Ақабаға тас лақтыруға бола ма? Және оларда таң атқанға дейін Тауаф әл-

Ифаданы орындауға уақыт болса, оны да жасауларына бола ма?

Жауап: Әйелдер, қарттар және сол секілді әлсіз адамдар үшін түн ортасынан кейін Муздалифадан шығуға рұқсат етіледі. Оларға таң атпай тұрып Жамратул-Ақабаға тас лақтыруға, тауаф әл-Ифада жасауға және (ерлерге) шаштарын бәкімен қырып алу немесе қысқартуға рұқсат етіледі. Өйткені бұл — олар үшін жеңіл әрі ыңғайлы болады.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Екінші топтама (10/ 190)

Сұрақ: Қажыға Арафаттан кейінгі бірінші күні (Яғни, Құрбан айттың бірінші күні) Жамрат әл-Ақаба (үлкен шайтанға) тас лақтыруды екінші немесе үшінші тәшриқ күніне дейін себепсіз кешіктіруге бола ма? Осылац істеген адамның үкімі қандай?

Жауап: Қажылық жасаушының Жәмрат әл-Ақаба (үлкен шайтанға) тас лақтыруды тәшриқ күндерінің екінші немесе үшінші күніне себепсіз кешіктіруіне рұқсат етілмейді. Өйткені Пайғамбарымыз (ﷺ) оны құрбан айт (яғни, 10-зулхижжа) күні өзі орындаған және сахабалар да соған еріп, оны ешбір себепсіз кейінге қалдырмаған. Сондай-ақ Пайғамбарымыз (ﷺ):

«خَنُوا عَنِي مَنَاسِكُمْ»

«Қажылық рәсімдерін менен алыңыздар (үйреніңдер)»-деген. «Кімде-кім Жамрат әл-Ақабаға тас лақтыруды ешбір себепсіз тәшриқ күндеріне (яғни, 11, 12, немесе 13-зулхижжаға) кешіктірсе, ол сүннетке қайшы әрекет еткен болады. Сондай-ақ, қажылық ғибадатының белгілі бір сауабынан айырылып қалады. Мұндай адам өткен қателігі үшін Алладан кешірім сұрап, болашақта қажылық амалдарын шарифатқа сай дұрыс орындауға тырысуы керек» .

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Бірінші топтама (11/217)

Сұрақ: Біз қажылықта немесе умрада кейбір адамдардың шаш қысқарту рәсімін тек басының төменгі жағынан ғана, дөңгелек түрінде айналдыра қиып жатқанын көрдік. Ал басының қалған бөлігінен ештеңе алмайды. Біз оларға: «Шашты қысқарту бүкіл басты қамтуы керек» — дегенімізде, олар: « талап етілетіні - осы ғана »- деп жауап берді. Шарифат бойынша, (шаш алуда) не нәрсе уәжіп?

Жауап: Қажылықта немесе умрада басты бәкімен қыру немесе қысқартқанда бүкіл басты қамту — уәжіп (міндетті). Әр тал шашынан жеке-жеке қысқарту шарт емес, бірақ бастың барлық бөлігінен қысқарту керек. Сұрақта айтылған адамдардың тек басының астыңғы

жағынан ғана шаш қысқартуы — ғалымдардың ең дұрыс пікіріне сәйкес — жеткіліксіз. Бұл амал Пайғамбарымыздың (ﷺ) сүннетіне жатпайды.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Бірінші топтама (11/ 217)

Сұрақ: Қажылықтағы біреу Арафатта тұрып, Муздалифада түнеп, айт күні Минаға келді. Сол жерде Жәмарат әл-Ақабаға тас лақтырып, құрбандық шалды және шашын алды. Сосын ихрам киімін шешті. Одан кейін ғана Меккеге барып, Тәуәф әл-Ифада жасады. Осы іс-әрекеттер шариғат бойынша дұрыс па? Себебі бір азамат маған: "Тәуәф әл-ифада жасалмай тұрып, Минада шаш алу және ихрам киімін шешуге болмайды", — деген.

Жауап: Тәуәф әл-ифададан бұрын да, кейін де шаш алуға болады. Айт күні сенің жасаған амалдарың — яғни, алдымен тас лақтыру, одан кейін құрбан шалу, содан соң шаш алу, сосын Тәуәф әл-ифада жасау — дәл осы сүннетке сай. Бұл — Пайғамбарымыздың (ﷺ) қоштасу қажылығында орындаған тәртібі.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Бірінші топтама (11/ 218)

Сұрақ: Ифада тауафының уақыты қашан аяқталады?

Жауап: Тауаф Ифада (қажылықтың парыз тауабы) әлсіздер және оларға ұқсас адамдар үшін Құрбан айт түні (яғни, зуль-хижжа айының 10-шы түні) түн ортасынан кейін басталады. Ал оның аяқталу мерзімі нақты шектелмеген. Бірақ ең дұрысы — қажы мүмкіндік болса ертерек орындауға тырысуы керек. Өзін әбігерге салмай, шаршап-шалдығуға жол бермеу керек. Сондай-ақ, Қағба маңындағы адамдар аз уақытты таңдап, өзге адамдарға кедергі келтірмей, өзін де, басқаны да зиянға ұшыратпауға мән беруі керек.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Бірінші топтама (11/ 227)

Сұрақ: Егер қажы ифада тауафын жасап жатып, бір айналымын ұмытып, оны есіне әл-Харам мешітінен шыққаннан кейін ғана түсірсе, үкімі не? Ал егер бұл жағдай қажылық жасаушыға алғашқы ихрамнан шыққаннан кейін белгілі болса – себебі бұл тауаф ихрам хәлінен жартылай шығуына рұқсат ететін екі амалдың бірі болып есептеледі – онда үкім қандай?

Жауап: Егер қажы ифада тауафын орындап жатып бір айналымын ұмытып кетсе, және бұл ұмытқанынан кейін көп уақыт өтіп кетсе, онда ол тауафты толығымен қайтадан орындайды.

Ал егер аралық уақыт қысқа болса, онда тек ұмытқан айналымын ғана толықтырып өтейді.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Бірінші топтама (11/ 253)

*** 495

Сұрақ: Егер біреу ифада тауафын жасап, бірақ сағи (Сафа мен Мәруа арасында жүру) жасамай тұрып, тәшриқ күндерінің соңғы күнінен кейін күн батып кетсе, оның үкімі қандай? Ал егер ол сағиді дәл сол күні күн батқаннан кейін немесе тәшриқ күндерінен кейін жасаса, оның үкімі қандай болады?

Жауап: Тәшриқ күндерінің соңғы күні немесе одан кейінгі күндерде жасаған сағиың (Сафа мен Мәруа арасындағы жүруің) дұрыс, және оны кешіктіргенің үшін саған күнә жоқ. Өйткені сағидың дұрыс болуы үшін, оны тауафтан кейін бірден жасау шарт емес. Дегенмен, амалдың кемелді түрде орындалуы үшін — Пайғамбар (ﷺ) істегеніне еліктеп, оны тауафтан кейін бірден жасаған дұрыс.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Бірінші топтама (11/ 262)

Сұрақ: Ихрам хәлінен толық (тахаллул акбар) шығу кезінде шашты бәкімен қыру немесе қысқарту міндетті ме? Қажы алғашқы ихрамнан шығу кезінде, яғни жамаратты (шайтанға тас лақтыруын) аяқтаған соң,

шашын бәкімен қырып немесе қысқартып қойған болса, не істейді?

Жауап: Ихрамнан толық шыққаннан кейін қайтадан шашты бәкімен қыру немесе қысқарту мәселесі, егер қажы оны алғашқы (жартылай) ихрамнан шыққанда, яғни жамараттарға тас лақтыруды аяқтаған соң орындаған болса — қайта жасау уәжіп те, мұстахап та емес. Себебі бұл — қажылықтың бір ғибадаты, ал ғибадаттар дәлелдерге негізделіп жасалады. Пайғамбар (ﷺ) ихрамнан толық шыққаннан кейін шашын қайта қырғаны немесе қысқартқаны жайлы ешбір дәлел келмеген, тек кіші "хәлалдану" кезінде солай жасаған. Сонымен қатар, бекітілген риуаятта Ол (ﷺ) :

«خذوا عني مناسككم» .

«Менен өз қажылық рәсімдеріңді үйреніңдер», - деген.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Бірінші топтама (11/263)

Сұрақ: Мен умра рәсімдерін орындадым, одан кейін еліме қайтып келдім. Аллаһ қаласа, биыл қажылық парызын өтемекке шынайы ниетім бар. Енді мен үшін құрбандық (фидия) мал шалу міндетті бола ма, жоқ па? Алла Сізден разы болсын.

Жауап: Фиқһ ғалымдарының көпшілігінің пікірінше, саған мал (һәди) шалу міндетті емес. Себебі, сен умра мен қажылықты бір сапарда біріктіріп, тәмәттуғ қажылығын орындаған жоқсың. Өйткені (айтуыңша), 1395 hijра жылының шаууаль айында умраны орындаған соң, еліңе қайтып, Меккеде қалып қажылық жасамағансың.

Ал кейбір фиқһ ғалымдарының пікірінше, еліңе немесе одан да алыс жерге қайтып, сол жылы қажылық жасайтын болсаң, саған құрбандық мал шалу міндетті. Бұл – Аллаһ Тағала сөзінің жалпы мағынасы бойынша:

{فمن تمتع بالعمرة إلى الحج فما استيسر من الهدى}

"Ал қашан амандықта болып, қажылыққа дейін умраны "пайдаланса", (әуелі умраны орындап, ихрамнан шығып, қажылық үшін қайта ихрам байланса, яғни «Хаж Тәмәттұғ»ты жасаса, өзіне қолайлы бір құрбан салады". Көпшілік ғалымдардың пәтуалары мен амалдарына сай, бұл мәселеде мал шалу міндет емес.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Бірінші топтама (11/366)

Сұрақ: Қажылық амалдарын аяқтағаннан кейін шашын алуды ұмытып және бұл жайында

ұзақ уақыт өткен соң ғана есіне түсірген адамның үкімі қандай?

Жауап: Шашаты қыру немесе (қайшымен) қысқарту — қажылық пен умраданың уәжіп амалдарынан. Егер біреу оны ұмытып кетсе, есіне түскен сәтте міндетті түрде қыруы не қысқартуы керек. Егер шашын алмай тұрып жұбайымен жыныстық қатынасқа түссе, оған жыныстық қатынасқа байланысты фидия (мал шалу) міндет болады. Бұл — фидияға бір қой (немесе соған тең мал) болуып, оны Меккеде сойып, әл-Харам аумағының кедейлеріне тарату қажет. Себебі (бұл жағдайда) қажы ихрамнан толық шығатын хәлге жетпеген болып есептеледі. Ал жыныстық қатынас ихрамнан толық шыққаннан бұрын жасалса — фидия талап етіледі. Умрадағы жағдай да осыған ұқсас: егер ол әлі толық ихрам хәлінен шықпаған болса, жыныстық қатынасқа түсу — фидияны міндеттейді.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Екінші топтама (10/204)

***515

Сұрақ: Қиран (қажылықтың бір түрі) жасаушы адам, егер келу тауафын (тауаф әл-қудум) орындаса, оған кейін ифада тауафын міндетті түрде орындау керек пе?

Жауап: Қиран (қажылық пен умраны қосып жасау) немесе ифрад (тек қажылық) жасаушы

адам үшін келу тауафы ифада тауафының орнына жүрмейді. Өйткені ифада тауафының уақыты ол емес. Ифада тауафы — қажылықтың негізгі тіректерінің бірі (рукін), онсыз қажылық толық болмайды. Оның уақыты — Арафатта тұрып, Мұздалифадан қайтқаннан кейін. Ал келу тауафы — (қиран, ифрад жасаушыларға) сүннет амал. Оны қаласа орындап, қаламаса істемесе де болады.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Екінші топтама (10/217)

Сұрақ: Егер менің Меккеге қайта оралуыма жасыма байланысты әлсіздігім мен денсаулығымның нашарлығы себепті мүмкіндік болмаса, мен үшін ифада және қоштасу тауафын орындауды біреуге тапсырып, оған уәкілдік беруіме бола ма?

Жауап: Ифада мен қоштасу тауафын басқа біреуге өкіл ету арқылы орындауға болмайды. Егер адам бұл тауафтарды жасауға шамасы келмесе, оны көтеріп тауаф жасату қажет. Сондықтан, Сіз, жоғарыдағы пәтуада айтылғандай, Меккеге келуге міндеттісіз. Аллаһ Тағала сізге жеңілдік берсін. Пайғамбарымыз (ﷺ) оның отбасы мен сахабаларына Алланың сәлемі мен игілігі болсын.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Екінші топтама (10/271)

Тәшриқ және жамаратқа (шайтанға) тас лақтыру күндері

Сұрақ: Кімде-кім Құрбан айттың екінші күні жамараттарға тастарды таңертеңгі (духа уақытында) лақтырып, кейін бұл амалдың дұрыс уақыты (бесін) намазынан кейін басталатынын білсе, ол не істеуі керек?

Жауап: Егер біреу Құрбан айттың екінші күні жамараттарға (күн тас төбеден ауғаннан) бұрын тас лақтырған болса, сол күннің бесіннен кейін қайта лақтыруы қажет. Егер бұл қатесін үшінші немесе төртінші күні ғана білсе, онда сол күндердің бесіннен кейін, алдымен алдыңғы күннің тастарын, содан кейін сол күннің тастарын лақтырады. Ал егер қателігін төртінші күннің күн батуынан кейін ғана білсе, ол тас лақтыру рәсімін орындай алмайды. Бұл жағдайда оған мал сою міндет болады, оны әл-Харам аумағында шалып, етін кедейлерге тарату керек.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Бірінші топтама (11/275)

«Аллаһ Тағаланың мына сөзінің мағынасы не? ﴿ Сонда кінәдан сақтанған кісіге, (Минадағы ғибадатты) асығып екі күнде бітірсе оқасы жоқ ﴾

және осы аят нені нақты баяндайтынын түсіндіріп берсеңіз».

Жауап: Аллаһ Тағала былай дейді:

{واذكروا الله في أيام معدودات فمن تعجل في يومين فلا إثم عليه ومن تأخر فلا إثم عليه لمن اتقى}

{ Аллаһты санаулы күндерде еске алыңдар! Кім асықса (Минадағы құлшылықтарды) екі күн ішінде (аяқтауында) оған ешбір күнә жоқ. Ал кім кешіксе (үшінші күнді аяқтаса), оған да күнә жоқ. Бұл тақуалық етушілер үшін}. Аят Жауап: «Ал, санаулы күндер" - деп аталатындарға: Тәшриқ күндерінің үшеуі — зұлхиджаның 11, 12 және 13-күндері жатады. Сонымен, егер қажы 12-зұл-хиджа күні тас лақтырып, күн батқанға дейін Минадан шықса, ол "асыушы"; ал егер 13-зұл-хиджа күні жамараттарға тас лақтырып Минадан шықса, "кейінге қалушы" болады.

Бұл Пайғамбарымыздың (ﷺ) іс-әрекетіне сәйкес болғандықтан абзал (жақсырақ) болып саналады.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Бірінші топтама (11/279)

Сұрақ: Екінші күні түс аумақ тұрып, алдыңғы күннің қаза болған тастарын лақтыруға бола ма? Әлде оны ертесіне, бесіннен кейін (түс ауа) үшінші күннің тастарымен лақтыру керек пе?

Жауап: Тәшриқ күндері жамараттарға тас лақтыру тек күн тас төбеден ауғаннан кейін ғана дұрыс болады. Таңертең тастарды лақтыруға болмайды және ондай амал жарамсыз болып саналады. Өйткені Пайғамбарымыз (ﷺ) бесіннен кейін ғана тас лақтырған, және:

«خذوا عني مناسككم» .

«Қажылық рәсімдеріңді менен үйреніңдер», - деген. Ал біреу алғашқы күннің тас лақтыруын өткізіп алса, оны ертесіне, бесіннен кейін өтейді. Ол ең алдымен өткен күннің тастарын толық лақтырып, содан кейін сол күннің тастарын лақтырады. Соңғы (қазасындағы) үлкен жамаратқа тас лақтырғаннан кейін, кері оралып, сол күннің үш жамаратына қайтадан тас лақтырады.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Екінші топтама (10/189)

Сұрақ: Мен бір жылдары қажылық жасап, ташриқтың екінші күнін күн ауғаннан бұрын (бесінге дейін) жамараттарға тас лақтырдым. Бұны мен білмей жасадым. Енді маған қандай да бір жауапкершілік жүктеле ме?

Жауап: Тәшриқ күндері күн ауғаннан (бесіннен) бұрын жамараттарға тас лақтыру —

дұрыс емес, өйткені Пайғамбарымыз ﷺ тек бесіннен кейін ғана тас лақтырып:

«خذوا عني مناسككم»

«Қажылық рәсімдеріңді менен үйреніп алыңдар» - деген. Осыған сәйкес, сенің күн ауғаннан бұрын (бесіннен бұрын) тас лақтырғаның үшін фидия (мал шалуың) қажет. Бұл фидия — құрбандыққа жарамды бір қойды (немесе соған тең малды) сою. Оны Меккеде шалу керек, етін түгелімен әл-Харам аймағының кедейлеріне тарату қажет. Өзің одан ештеңе жемейсің.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Екінші топтама (10/293)

Сұрақ: Бір адам Минадан қалған тастарын бірге алып кеткенін ұмытып қалыпты. Сосын біреулер оған: Минадан тас алған адам оны Меккеге қайтаруы керек, депті. Осы туралы ақпарат берсеңіз.

Жауап: Кімде-кім жамаратта қолданылатын тастардың қалғанын өзімен алып қайтса, оны Минаға қайтаруы міндетті емес, өйткені бұған дәлел жоқ.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Екінші топтама (10/294)

Сұрақ: Бір адам қажылық кезінде Жамрат әл-Ақабаға жеті тасты бір сәтте, бәрін бірден лақтырды. Бұл жағдайдың үкімі қандай?

Жауап: Жамарат тастарын барлығын бірден лақтырған адамға сол тастарды қажылық күндері қайта лақтыру керек. Өйткені уәжіп болғаны - әр тасты жеке-жеке лақтыру. Барлығын бірден лақтыру – бір тас лақтырғанмен тең. Егер тас лақтыруды қайта орындамаса, қажылықтың бір уәжіп амалын орындамағаны үшін мал шалуға міндетті. Бұл мал – құрбандыққа жарайтын қойдан болады: оны Меккеде сойып, әл-Харам аймағының кедейлеріне таратады. Егер мал шалуға мүмкіндігі болмаса, он күн:

мейлі қатарынан, мейлі арасын үзіп ораза ұстауы керек.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Екінші топтама (10/310)

Сұрақ: Менің нағашы апам өткен жылы қажылық жасады. Бірақ жамаратқа тастар лақтырғанда, қатты кептелістен тастың шұңқырға түскенін-түспегенін көре алмады. Кейде ғана жамаратты көре тұрып лақтырған. Мұндай жағдайда не істеуі керек? Жауап берсеңіздер, сіздерге сауаптар болсын.

Жауап: Тас лақтырудың дұрыс болуының шарты – тастың арнайы шұңқырға түсуі. Егер

тас лақтырған кезде оның шұңқырға түскеніне сенімді болып, бірақ кейін күмәнданса, бұл күмәннің зияны жоқ, лақтырған тасы дұрыс болып саналады. Ал егер тастың шұңқырға түскеніне лақтыру сәтінде сенімді болмаса, яғни күмәні басым болса, онда оған фидия төлеу керек. Бұл – Харам аймағының кедейлеріне арнап мал шалу. Егер оған шамасы келмесе, он күн ораза ұстауы керек.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Екінші топтама (10/311)

Сұрақ: Кейбір қажылар, Аллаһ оларды тура жолға салсын, жамаратқа (шайтанға тас лақтыру кезінде) аяқ киім, бос су бөтелкелері және тағы басқа нәрселерді лақтырады. Осындай іс-әрекеттері үшін олардың тастарды лақтырулары жарамсыз бола ма, әлде олар білмегендері үшін кешіріле ме?

Жауап: Жамаратқа аяқ киім, бөтелке және соған ұқсас заттарды лақтыруға болмайды, өйткені бұл шарифатта бекітілмеген. Мұндай әрекет Пайғамбарымыз ﷺ көрсеткен жолға қайшы келеді. Ол ﷺ жамараттарды ноқаттан сәл үлкендеу ұсақ тастармен лақтырған және:

«خذوا عني مناسككم»

«Менен қажылық рәсімдерін үйреніңдер», - деген Олар бұл әрекеттерімен күнә істеген

болады. Оларды көрген адам оларға тыйым салып, дұрыс жолға бағыттауы керек. Бірақ егер олар шариғатқа сай тастармен лақтырса, тас ату амалдары бұзылмайды.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Екінші топтама (10/324)

Сұрақ: Кейбір адамдар қажылық жасап, тәшриқ күндері тезірек қайтқысы келеді де, бірінші, екінші күндері үш жамратқа тас лақтырып, содан кейін күн батпай тұрып Меккеге қайтып, сол жерде түнейді. Содан үшінші күні олар жамратқа тас лақтырмайды. Бұл жағдайда олар мал шалуға міндетті ме, міндетті емес пе?

Жауап: Зұл-хижжа айының 12-күні (тәшриқтың екінші күні) үш жамратқа тас лақтырып, тез қайтуды қалаған адам күн батып кетпей тұрып Минадан кетсе, 13-күні (үшінші Тәшриқ күні) оған тас лақтыру, Меккеде қалса да, басқа жаққа кетсе де, міндет емес – ол

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Екінші топтама (10/335)

Қоштасу тауафы

Сұрақ: Мен Джидда қаласынанмын және жиі Меккеге барып тұрамын. Егерде қажылық жасасам Қағбамен қоштасу тауафын сол сәтте жасауым керек пе, әлде туған еліме сапар

шеккенге дейін кейінге қалдырсам бола ма? Қоштасу тауафын кешіктірсем, құн (кәффарат) бар ма?

Жауап: Егер қажылық жасаған болсаңыз, қажылықтан кейін Джиддаға қоштасу тауафын жасамай қайтпаңыз.

Егер қоштасу тауафын жасамай кетіп қалсаңыз, онда Меккеде мал шалуыңыз — уәжіп. Ол малдың етінен өзіңіз жемей, түгелдей Харам аймағының кедейлеріне таратуыңыз керек. Себебі қоштасу тауафы — қажылықтан кейінгі уәжіп амал. Бұл Ибн Аббас (Аллаһ ол екеуіне разы болсын) жеткізген хадиске негізделеді: «Адамдарға Қағбамен қоштасу – соңғы амалдары болсын деп, әмір етілді. Бірақ етеккірі келген әйелге жеңілдік жасалды». Бұл хадистің дұрыстығы бірауыздан келісілген Сондай-ақ, қоштасу тауафын жасамай Джиддаға кетіп қалғаның үшін Аллаға тәубе етуің керек.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Бірінші топтама (11/303)

***577

Сұрақ: Қажылық жасаған адам Мина күндері Таиф қаласына барып, жиырма күн өткен соң Меккеге қайта келіп, Қағбамен қоштасу тауафын жасаса бола ма? Бұл дұрыс па?

Жауап: Қажылық жасаған адамға қажылықтың барлық амалдары мен рәсімдерін,

соның ішінде қоштасу тауафын орындамай тұрып, сапарға шығуына болмайды.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Бірінші топтама (11/307)

Сұрақ: Етеккір келген әйел мен нифас (босанғаннан кейінгі қан) көріп жүрген әйелге қоштасу тауафы міндетті ме? Сондай-ақ, әлсіз және науқас адамға міндетті ме?

Жауап: Етеккір келген әйелге де, нифас көріп жүрген әйелге де қоштасу тауафы міндетті емес. Ал әлсіз (жүре алмайтын) адам тауафты көмекпен, я оны көтеріп жүріп жасайды, сондай-ақ науқас адам да солай. Өйткені Пайғамбарымыз (ﷺ):

«لا يفرن أحد منكم حتى يكون آخر عهده بالبيت» ،

«Сендердің қайсыбіріңнің (Меккеден) кетердегі соңғы амалы, қоштасу тауафы болсын» — деген. Бухари мен Муслимның "Сахих хадисткр" жинақтарында Ибн Аббастың (Аллаһ ол екеуіне разы болсын) былай дегені риуаят етіледі: «Адамдарға Қағбамен қоштасуы соңғы амалдары болсын деп бұйырды. Бірақ етеккір көрген әйелге (бұл үкім) жеңілдетілген». Басқа хадисте нифастағы әйелдің де хайыз көрген әйел сияқты екені, яғни оған қоштасу тауафы міндет еместігі айтылған»

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Бірінші топтама (11/307)

Сұрақ: Мен қоштасу тауафы кезінде ауырып, тауаптан шығуға мәжбүр болдым. Жолдастарым тауафтарын аяқтады, ал мен одан кейін біреуімен бірге барып, тауафты жалғастырдым. Бірақ тауафтың бір айналымын ұмытып кетіп, бұл туралы елге оралғаннан кейін ғана білдім. Енді маған фидия (өтем) немесе басқа бір нәрсе орындау пе?

Жауап: Егер сіз қоштасу тауафының бір айналымын тастап кеткеніңізге нақты сенімді болсаңыз, онда сізге фидия (мал шалу) міндет болады. Ол — Меккеде құрбандыққа жарайтын қойды сою және оның етін әл-Харам аймағының кедейлеріне тарату. Егер құрбан шалуға мүмкіндігіңіз болмаса, он күн ораза тұтуыңыз қажет.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Екінші топтама (10/126)

Сұрақ: Мен қажылық жасап, тәшриқ күндерінің екінші күні аср намазынан кейін қоштасу тауафын жасадым. Бірақ сол түні Меккеде қалып, тек келесі күні таңертең Таифке сапар шектім. Енді сұрағым: мен және отбасым жасаған қоштасу тауафы жеткілікті ме, әлде фидия (өтем) керек пе? Немесе қайта тауап

жасауымыз қажет пе? Аллаһ сіздерге сауаптан жазсын.

Жауап: Кімде-кім қажылықтың қоштасу тауафын жасап, содан кейін Меккеде аз ғана уақыт аялдаса, оған тауафты қайта жасау міндет емес. Бірақ егер тауафтан кейін ұзақ уақыт Меккеде қалған болса, онда тауафты қайта жасау қажет. Сіздер қоштасу тауафын аспра намазынан кейін жасап, бірақ сол түні Меккеде қалып, тек келесі күні таңертең сапарға, тауафты қайта қылмай шықтыңыздар. Сондықтан: Сіз және отбасыңыздың әрқайсысына құрбандық шалу міндет болады, ол Меккеде шалынып, құрбандыққа жарайтын қой болу керек. Еті — әл-Харам аймағының кедейлеріне таратылуы қажет. Ал егер сіздермен бірге етеккірі келген немесе нифас көріп жүрген әйел болса, оған қоштасу тауафы міндет емес. Сол себепті, ол әйелден фидия талап етілмейді.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Екінші топтама (10/337)

Сұрақ: Өткен жылы әйелім «тәмәттуғ қажылығын» өтеді. Ол қажылықтың барлық рәсімдерін орындап, тек етеккірі себебінен қоштасу тауафын жасай алмады. Сол кезде ол қоштасу тауаф жасамай, әкем оны мешіт әл-Харамға апарып, ол Қағбаны тек қарап шықты.

Бұл жағдайда үкімі қандай? Аллаһ сізге сауаптан жазсын.

Жауап: Қоштасу тауафы – хайыз көрген әйелге міндет емес, сондықтан әйеліңізге ешнәрсе орындау қажет емес. Өйткені бұл үкім Ибн Аббастан (Аллаһ ол екеуіне разы болсын) келген хадисте: «Адамдарға Қағбамен қоштасар алдындағы соңғы амалдың тауап болғанын бұйырды. Бірақ (бұл бұйрық) етеккір келген әйелдерге жеңілдетілген». Айша (Аллаһ оған разы болсын) былай деген

«حاضت صفيه بنت حيي بعد ما أفاضت قالت: فذكرت ذلك لرسول الله صلى الله عليه وسلم فقال: أحابستنا هي؟ قلت: يا رسول الله: إنها قد أفاضت وطافت بالبيت ثم حاضت بعد الإفاضة قال: فلتنفر إذا»

«Сафия бинт Хуайдың ифада тауафын жасап болғаннан кейін етеккірі келді. Мен бұл туралы Аллаһ Елшісіне (ﷺ) айттым. Сонда ол: „Бізді жолдан ұстап тұрған сол ма?“ — деді. Мен: „Уа, Аллаһтың Елшісі! Оның етеккірі ифада тауафын жасап болғаннан кейін ғана басталды“, — дедім. Сонда Пайғамбар (ﷺ): "Ендеше, жолға аттансын"» - деді.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Екінші топтама (10/342)

Сұрақ: Меккеге қажы да, умра жасаушы да болмай кірген адам Меккеден шыққысы келсе, оған қоштасу тауафы міндетті ме? Сондай-ақ,

умра жасаған адам Меккеде бір-екі күндей, аз уақыт қалса, оған қоштасу тауафы міндетті ме? Пайғамбарымыздан (ﷺ) нақты "қоштасу тауафы" деген жеке ғибадат келген бе, әлде Меккеден шығар алдында жасалған кез келген тауаф қоштасу тауафы бола ма? Бізге жауап берсеңіз, сауапты іс болар еді – Аллаһ Сізге жәннаты тыйым салмағай. Әмин!

Жауап: Қоштасу тауафы тек қажылық жасаған адамға, Меккеден кетер алдында міндетті. Бұл Ибн Аббастан (Аллаһ ол екеуіне разы болсын) жеткен хадиске негізделеді. Онда: «Адамдарға Қағбамен қоштасу - соңғы амалдары болуын бұйырып, етеккірі келген әйелдерге жеңілдік берілді», - делінген. Хадистің дұрыстығы келісілен. Босанған әйелдер үкім жағынан етеккір көрген әйелдермен бірдей. Ал қажы емес адамдарға қоштасу тауафы міндетті емес. Ең дұрыс көзқарас — осы. Себебі Пайғамбарымыз (ﷺ) умра жасаушыларға қоштасу тауафын бұйырмаған. Қажылықтың қоштасу тауафына нақты ниет керек, өйткені ол — ғибадат әрі амал. Пайғамбарымыз (ﷺ) айтты:

«إنما الأعمال بالنيات وإنما لكل امرئ ما نوى»

«Шынында, амалдар ниетке байланысты. Әр адамға ниет еткені ғана тиесілі». «Аллаһ жақсырақ біледі»

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Екінші топтама (10/344)

Сұрақ: Қоштасу тауафынан кейін кейбір қажетті заттарды сатып алуға бола ма? Егер біреу тауафтан кейін сатып алса, оған бір нәрсе өтеу керек пе?

Жауап: Қажы үшін қоштасу тауафы – қажылық істерінің ең соңғысы болу тиіс. Одан соң ол Меккеден шығып кету керек. Алайда, егер ол жолдастарын күту, жүгін жинау немесе кейбір қажетті заттарын сатып алу үшін азғана уақыт қалса, оған ешқандай күнә жоқ.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Екінші топтама (10/345)

Сұрақ: Қажылық жасаушы қоштасу тауафын зул-хижжа айының 12-күні (яғни ташриқ күндерінің екінші күні) жасады, содан кейін Минаға барып жамараттарға тас лақтырды. Қоштасу тауафын тас лақтырудан бұрын жасап қойса, оның тауафы дұрыс па? Бұл адам Джидда тұрғыны болса, оған не міндеттеледі?

Жауап: Кімде-кім қоштасу тауафын жамаратқа тас атудан бұрын жасаса, оның тауафы жарамсыз болады (саналмайды). Өйткені қоштасу тауафы қажылықтың ең соңғы амалы болуы тиіс. Егер ол жамараттан кейін тауафты қайта жасамастан сапарға шегіп

кеттсе, онда оған (фидия) мал шалу міндет болады: Бұл мал Меккеде шалынып, еті Харам мешітінің кедейлеріне таратылуы тиіс және өзі бұл еттен ештеңе жемейді. Бұл мал құрбандыққа жарамды мал болуы шарт. Егер бұған шамасы жетпесе, он күн ораза ұстауы керек.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Екінші топтама (10/345)

Сұрақ: Зәмзәм суы көптеген қасиеттері бар деп сипатталған. Бұл туралы қандай да бір сенімді (сахих) хадис бар ма?

Жауап: Зәмзәм суы – жер бетіндегі ең құрметті, ең ардақты су. Оның артықшылығы туралы келген ең сенімді риуаят – "Сахих Муслимде" келтірілген хадис. Онда Пайғамбарымыз (ﷺ) Зәмзәм суы туралы былай деген:

«إنها مباركة وإنها طعام طعم» .

«Шынында ол – берекелі су, сондай-ақ ол – (аштықты) басатын (ашты тойдыратын) тағам». Әбу Дауд бұл хадисті сенімді жолмен келтіріп, оған мынаны қосып келтірген:

«وشفاء سقم» ,

«және (ол) дертке – шипа» Пайғамбардан (ﷺ) былай деп айтқаны риуаят етіледі:

«ماء زمزم لما شرب له» .

«Зәмзәм суы – қан ниетпен ішілсе, соған жарайды (пайда береді) » Бұл хадисті имам Ахмад, Ибн Мәжаһ және басқалар риуаят еткен.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Екінші топтама (10/168)

"Мәдина қаласын зиярат етуге қатысты пәтуалар"

Сұрақ: Аллаһ қалап, (алдымыздағы) Рамазан айында умра жасауды және Пайғамбарымыздың ﷺ қаласы Мәдинаны зиярат етуді ниет етсем, маған қандай кеңес берер едіңіз?

Жауап: Аллаһ Елшісінің ﷺ мешітін зиярат ету үшін сапарға шығу – шариғатта рұқсат етілген және сүннетке сай амал. Бірақ Пайғамбардың ﷺ немесе басқалардың қабірлерін зиярат ету үшін арнайы сапарға шығу – шариғатта бекітілмеген. Бұған дәлел – Пайғамбарымыздың ﷺ мына хадисі:

«لا تشد الرحال إلا إلى ثلاثة مساجد: المسجد الحرام، ومسجدي هذا، والمسجد الأقصى»

«Үш мешіттен басқа мешітке (сауап үшін арнайы) сапар шегуге болмайды: 1. Әл-Харам мешіті (Меккедегі Қағба). 2. Менің осы мешітім (Мәдинадағы Пайғамбар мешіті). 3. Әл-Ақса мешіті (Құддыстағы мешіт)». Алайда, Пайғамбар мешітін зиярат етушіге, шариғат

бойынша және осыған қатысты хадистер келген себебі

келесі амалдар рұқсат етіледі (сүннет болып табылады): 1. Пайғамбарымызға ﷺ сәлем беру, сондай-ақ оның екі досы — Әбу Бәкір және Омарға (Аллаһ ол екеуіне разы болсын) сәлем беру. 2. Жәннатул-Бақи қабірстанын зиярат ету, онда жерленген сахабалар мен мұсылмандарға дұға жасау, олар үшін Алладан рақым тілеу; өлім мен ақыретті еске алу – мұстахап амалдардан. 3. Ухуд шейіттерін зиярат ету және олар үшін дұға ету — Пайғамбардың ﷺ сүннеті. 4. Қуба мешітіне барып, онда намаз оқу.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Бірінші топтама (11/78)

Сұрақ: Қажылыққа барған ерлер мен әйелдерге Пайғамбарымыздың ﷺ қабірін, Бақи қабірстанын, Ухуд шейіттерін және Қуба мешітін зиярат ету міндетті ме, әлде бұл тек ер адамдарға ғана қатысты ма?

Жауап: Қажылыққа барған ерлерге де, әйелдерге де Пайғамбарымыздың ﷺ қабірін немесе Бақи қабірстанын зиярат ету міндетті емес. Тіпті, қалай болса да, қабірлерді зиярат ету мақсатында арнайы сапарға шығу – тыйым салынған. Ал әйелдерге қабірлерді зиярат ету – сапардан басқа жағдайда да тыйым салынған

амал. Бұл Пайғамбарымыздың ﷺ мына хадисіне байланысты:

«لا تشد الرحال إلا إلى ثلاثة مساجد: مسجدي هذا، والمسجد الحرام، والمسجد الأقصى»

«Жолға арнайы дайындалып (сапар шегу) үш мешіттен басқа мешітке болмайды: Менің осы мешітім (Мәдинадағы Пайғамбар мешіті), әл-Харам мешіті (Меккедегі Қағба) және (Құддыстағы) әл-Ақса мешіті).» Бұл хадистің дұрыстығы бірауыздан келісілген Өйткені, Пайғамбарымыз ﷺ қабірлерді (ұдайы, қайта-қайта) зиярат етуші әйелдерге лағнет айтқандықтан, әйелдерге Пайғамбар мешітінде намаз оқу және сол мешітте, сондай-ақ басқа жерлерде Пайғамбарымызға ﷺ салауат айтуды көп істесе – оларға сол да жеткілікті.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Бірінші топтама (11/362)

Сұрақ: Менің баурым Мәдинаға келген қажылар мен умра жасаушыларды кейбір зиярат орындарына, оның ішінде шариғатқа сай келмейтін жерлерге апарып, оны көрсетумен айналысады. Бұл қызметі үшін ол алдын ала ақы талап етеді. Осы ісі шариғат бойынша дұрыс па?

Жауап: Баурыңыздың жасап жүрген бұл ісі — яғни қажылар мен умра жасаушыларды

Мәдинадағы зиярат етуге болмайтын (шариғатқа сай емес) жерлерге апаруы — тыйым салынған амал болып табылады. Сол қызметі үшін ақы алуы да — харам табыс болып есептеледі. Сіз оған бұл істі тастауға кеңес беріп, насихат жасауыңыз керек.

Тұрақты комитеттің пәтуалары – Екінші топтама (10/390)

الفهرس

Қажылық, умра және зияратқа қатысты пәтуалар	2
Умра жасаушылардың оған (пәтуаларға) деген қажеті артып кеткен.	2
Біріншіден: Жалпы пәтуалар	2

kk408v2.0 - 06/09/2026